

JAARVERSLAG

2018

VOORWOORD

Mensen om mij heen hoor ik weleens zeggen: lid worden van de VVD? Ik wil de politiek helemaal niet in! Alsof wij een beroepsvereniging van politici zijn... Er is in onze partij zoveel meer te doen dan zelf actief de politiek ingaan. Je kunt meehelpen met de campagnes. Lokaal of landelijk je mening geven over de meest uiteenlopende onderwerpen. Of ons gewoon simpelweg financieel steunen.

Voor mij is het heel simpel: de VVD is een club waar je mee kan doen op een manier die bij jou past. Op een manier waar jij je goed bij voelt. Samen weten we waar wel voor strijden: voor die open beweging met de beste ideeën voor Nederland. Niet scoren op het gemeentehuis, maar op straat.

Dat was dan ook onze inzet in 2018.

Het bracht ons onder andere tot het allereerste VVD-festival, waar meer dan 1300 mensen op afkwamen. Veel bezoekers ook die (nog) geen lid van onze partij waren.

Op die ingeslagen weg moeten we doorgaan.

Niet alleen landelijk, maar juist ook in al onze lokale netwerken. Want talent scouten, begint lokaal. Nieuwe leden werven, begint lokaal. Een open gesprek met elkaar over integriteit, begint lokaal. Deze goede voorbeelden uit heel het land, moeten we met elkaar delen.

Want als wij dat samen allemaal doen, gaat onze club bruisen. Dat weet ik zeker. De VVD is geen club van alleen maar politici, maar een club van en voor de doeners. Dus: ga op zoek naar wat je écht wilt, en ga het doen! Dat is voor mij de VVD. In 2018, maar zeker ook in 2019.

Christianne van der Wal-Zeggelink

Partijvoorzitter

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 1: DE VERENIGING	3
1.1 Het Hoofdbestuur	3
1.2 Het Landelijk Bestuursoverleg (LBO)	7
1.3 Algemeen Secretariaat	7
1.4 Congressen	8
Voorjaarscongres 25 en 26 mei 2018	8
VVD-festival 24 november 2018	10
HOOFDSTUK 2: MEEDENKEN BINNEN DE PARTIJ	13
2.1 Thematische netwerken	13
Hoofdpijnen thematische netwerken:	13
2.2 VVD-dagen	14
HOOFDSTUK 3: CAMPAGNE	15
Uitslag gemeenteraadsverkiezingen	15
De campagne	15
Campagneleiders en -coaches	15
HOOFDSTUK 4: COMMUNICATIE	16
Online	16
Liber	16
Liberaal Bestuur	17
Mailings	17
Bestuurdersbrief	17
Campagne-updates	17
Thorbeckeweb	17
HOOFDSTUK 5: VERENIGINGSZAKEN	18
5.1 Lokale netwerken	18
5.2 Commissie van onderzoek	18
5.3 Commissie van Beroep	18
5.4 Commissie Integriteit	19
5.5 Vertrouwenspersonen	20
5.6 Waarderingsvormen	21
HOOFDSTUK 6: LEDENWERVING EN BEHOUD	22
HOOFDSTUK 7: OPLEIDING EN TRAINING	23
7.1 Speerpunten van het beleid	23
7.2 Regulier aanbod	23
7.3 Vernieuwen materiaal	23
7.4 Regionale Masterclasses	23
7.5 Kadertraining	23
7.6 Topkadertraining	24

7.7 Stuurgroep Opleiding en Training	24
7.8 RTO (regionale Talent en Opleidings bestuursleden)	25
7.9 Samenwerking Bestuurdersvereniging - Haya van Somerenstichting	25
Masterclass onderhandelen, 24 maart 2018	25
Trainingsdag 3 november 2018	25
7.10 Haya-dag	25
7.11 Voorjaarscongres 2018	26
7.12 Studio VVD: aan de slag met plan Opleiding & Talentmanagement	26
HOOFDSTUK 8: TALENTMANAGEMENT	27
Permanente Scoutingscommissie en 'kandidaatstellingsjaar' 2018	27
Liberale Loopbanen 2018	27
Training burgemeesterspotentieel	28
HOOFDSTUK 9: VVD INTERNATIONAAL	29
MATRA	29
Zuid-Kaukasus	30
Zuidoost en Oost-Europa	30
Midden Oosten en Noord-Afrika	30
Liberal International	31
LIBSEEN	31
ALDE	32
European Liberal Forum	32
A Liberal Dialogue for Europe	32
Tell Me Your Story	32
Graduate Program I & II	32
Partnership and Ambassadors Days	32
Europadag	32
HOOFDSTUK 10: ARCHIEF	33
VVD 70 jaar	33
In memoriam Lucas Osterholt en dankwoord	33
HOOFDSTUK 11: POLITIEK	34
Eerste Kamer	34
Tweede Kamer	36
Europees Parlement	37

HOOFDSTUK 1: DE VERENIGING

1.1 HET HOOFDBESTUUR

Het Hoofdbestuur vergaderde in het jaar 2018 13 keer, namelijk op 15 januari, 12 februari, 12 maart, 26 maart, 9 april, 14 mei, 18 juni, 23 augustus, 24 september, 29 oktober, 12 november, 10 december en 17 december.

Het Hoofdbestuur kwam tweemaal in retraite bijeen. Dit was op 26 januari te Scheveningen en op 15 juni te Muiden.

In het jaar 2018 is het Hoofdbestuur als volgt samengesteld:

- C. (Christianne) van der Wal-Zeggeling, partijvoorzitter;
- E.J.M. (Eric) Wetzels, vicevoorzitter;
- S.J.A. (Stephanie) ter Borg, algemeen secretaris, tot 24 november 2018;
- A.G. (Mendy) van Veen - Koopal, algemeen secretaris, vanaf 24 november 2018;
- T.H. (Tanja) Haseloo, landelijk penningmeester, tot 26 mei 2018;
- M.J.M. (Michiel) Krom, bestuurslid Communicatie en Campagne.
- A. (Ton) van Nimwegen, landelijk penningmeester, vanaf 26 mei 2018 en bestuurslid Ledenwerving en Fondsenwerving, tot 26 mei 2018.
- L.W. (Lennart) Salemink, bestuurslid Opleidingen en Talentmanagement, vanaf 26 mei 2018;
- A.M. (Fons) van Rooij, bestuurslid Ledenwerving en Fondsenwerving, vanaf 26 mei 2018.

Adviseurs

- M. (Mark) Rutte; Partijleider;
- A. (Annemarie) Jorritsma-Lebbink, namens de VVD-fractie in de Eerste Kamer der Staten-Generaal;
- K.H.D.M. (Klaas) Dijkhoff, namens de VVD-fractie in de Tweede Kamer der Staten- Generaal;
- B. (Bas) van 't Wout, namens de VVD-fractie in de Tweede Kamer der Staten- Generaal, vanaf 26 oktober 2017;
- J.C. (Hans) van Baalen, namens de VVD-delegatie in het Europees Parlement;
- A.J. (Arjen) Gerritsen, namens de VVD-Bestuurdersvereniging,
- S.T.A. (Splinter) Chabot, namens de JOVD, sinds 1 oktober 2017;
- M. (Marianne) Schuurmans-Wijdeven, door het Hoofdbestuur benoemd tot voorzitter van de stuurgroep van de Haya van Somerenstichting, tot 26 mei 2018.

De portefeuillevverdeling binnen het Hoofdbestuur zag er eind 2018 als volgt uit:

Hoofdbestuurslid	Primair	Tweede portefeuillehouder
Partijvoorzitter	<ul style="list-style-type: none"> • Algehele leiding en coördinatie • Kabinet/Fracties/Politieke Partijen • Media • Benoemingen en Kandidatenlijsten • Voorzitter Landelijk Bestuursoverleg • Voorzitter Kernteam • Voorzitter Ivo Opstelten Foundation • Voorzitter BPO • VVD-Bestuurdersvereniging 	<ul style="list-style-type: none"> • Integriteit
Vicevoorzitter	<ul style="list-style-type: none"> • Thematische Netwerken • VVD-dagen • Discussiebijeenkomsten • Verkiezingsprogrammacommissies • Internationaal (ontvangst internationale delegaties) • Teldersstichting 	<ul style="list-style-type: none"> • Plaatsvervangend voorzitter
Algemeen Secretaris	<ul style="list-style-type: none"> • Congressen en ALV • Statuten, Reglementen en Jaarplan • Bewaking besluitvormingstrajecten • Troubleshooting • Regio's en Lokale Netwerken • Mijn VVD • JOVD • Secretaris Ivo Opstelten Foundation 	<ul style="list-style-type: none"> • Plaatsvervangend algemeen penningmeester
Penningmeester	<ul style="list-style-type: none"> • Financieel beheer van de partij • Contributie en subsidiestromen • Ledenadministratie • Automatisering • Integriteit • Penningmeester Ivo Opstelten Foundation 	<ul style="list-style-type: none"> • Plaatsvervangend algemeen secretaris • Troubleshooting • Fondsenwerving en ledenwerving
Bestuurslid Opleidingen, Trainingen en Talentmanagement	<ul style="list-style-type: none"> • Opleiding en training • Permanente Scouting • Talentmanagement • Stuurgroep Haya • Internationaal (algemeen, stuurgroep internationaal, MATRA en SHIRAKA, strategie en contacten ALDE en LI) • Curator Teldersstichting 	<ul style="list-style-type: none"> • Benoemingen en Kandidatenlijsten • Communicatie en campagne • VBV
Bestuurslid Communicatie en Campagne	<ul style="list-style-type: none"> • Communicatie • Permanente campagne • Verkiezingscampagnes • Voorlichting 	<ul style="list-style-type: none"> • Contactpersoon Haya
Bestuurslid Leden- en Fondsenwerving	<ul style="list-style-type: none"> • Fondsenwerving • Ledenwerving • Ledenbehoud 	<ul style="list-style-type: none"> • Contributie en subsidiestromen • Ledenadministratie

1.2 HET LANDELIJK BESTUURSOVERLEG (LBO)

Het Hoofdbestuur voert periodiek overleg met de Regiovoorzitters, genaamd het Landelijk Bestuursoverleg.

Het Landelijk Bestuursoverleg vond in 2018 vijfmaal plaats, te weten op 7 april, 25 mei, 1 september, 6 oktober en 14 december,

Het Landelijk Bestuursoverleg kwam tweemaal in retraite bijeen. Dit was op 26/27 januari en 15 december 2018

De voorzitters van de regio's in 2018 zijn:

- Regio Midden: Tjapko Poppens
- Regio Noord: Ton Baas
- Regio Noord-Holland: Robert Vermeulen
- Regio Oost: Peter Snijders
- Regio Zuid: Onno Hoes
- Regio Zuid-Holland: Pauline Bouvy-Koene
- Regio Internationaal: Jock Geselschap

De voorzitters van de Regio's worden benoemd door de ledenvergadering van de Regio. De voorzitter van de Regio Internationaal wordt benoemd door de Algemene Vergadering.

1.3 ALGEMEEN SECRETARIAAT

In 2018 vonden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Door de inzet van alle kandidaten en vrijwilligers hebben wij een prachtig resultaat behaald en zijn wij als grootste landelijke partij uit de bus gekomen.

De tweede helft van dit jaar stond in het teken van de voorbereidingen voor de provinciale staten en waterschapsverkiezingen in 2019. De regio's zijn geïnformeerd en ondersteund over het opstellen van de kandidatenlijsten, het schrijven van een verkiezingsprogramma en bij de voorbereidingen voor de campagne. De Haya heeft 'De Lat Ligt Hoger' uitgerold voor de gemeenteraadsverkiezingen. Ook bij de gemeenteraadsverkiezingen gaan wij voor de winst! De VVD is ons middel om Nederland liberaler te maken - en zo het leven in ons land nog beter. Om dat doel te bereiken is het noodzakelijk om zoveel mogelijk liberalen aan onze partij te binden. We hebben eind 2015 al een grote stap voorwaarts gezet, onze oude hiërarchische partijstructuur is komen te vervallen. De afgelopen jaren is geïnvesteerd in het vernieuwen van onze partij om zo een aantrekkelijke netwerkpartij voor alle liberaal denkenden en voelenden te worden.

In 2018 heeft het Hoofdbestuur de 'Vernieuwingsagenda: Onze VVD in 2020' vastgesteld. Met deze agenda willen wij als VVD een brede partij zijn die in beweging is, waar je bij wilt horen, die lokaal en landelijk enthousiasme, warmte en positiviteit uitstraalt! Een vereniging waarbij de leden en lokale netwerken centraal staan.

Op basis daarvan is een aantal doelstellingen opgesteld waarmee wij in 2018 aan de slag zijn gegaan door middel van projecten in en met de vereniging:

- Leden, dorpen en steden (lokaal centraal)
- Nieuwe verhaal: het beste verhaal voor Nederland / de beste campagnes
- Leden, leden, leden! Op naar groei: meer leden en kiezers
- Al het talent in beeld! Voldoende talent voor alle posities
- Integriteit! van jurisprudentie naar moresprudentie, en een beter moreel kompas
- Financieel gezonde vereniging met een brede basis

Tevens heeft het Hoofdbestuur Arno Brok in 2018 gevraagd een evaluatie te doen naar de ingevoerde partijstructuur. Middels gesprekken en input vanuit de hele vereniging heeft Arno Brok eind 2018 een rapport opgeleverd met daarin een aantal aanbevelingen rondom structuur en cultuur.

In 2018 zijn de voorbereidingen getroffen voor een nieuwe CRM-systeem dat in 2019 geïmplementeerd wordt. Aansluiten op nieuwe technieken en het vergroten van het gebruikersgemak voor leden en niet-leden zijn hierbij belangrijke aandachtspunten. Dit betekent onder meer dat MijnVVD vernieuwd zal worden. Implementatie is voorzien voor eind 2019.

Mensen

Op het Algemeen Secretariaat heeft in 2018 een aantal personeelwisselingen plaatsgevonden. Tevens heeft een groot aantal studenten stage gelopen bij het Algemeen Secretariaat.

Dit jaar hebben we afscheid genomen van Annika Snel. Wij danken haar voor haar werkzaamheden voor International Office.

En na 13 jaar inzet en betrokkenheid heeft Lucie Wigboldus, directeur van het Algemeen Secretariaat, dit jaar afscheid genomen. Op 1 november is Stephanie ter Borg haar opgevolgd als directeur.

Begin 2018 zijn Gijs Houben, international officer, en Ruben Ritsema, partijjurist, ons team komen versterken. In de 2e helft van 2018 zijn Menno van Dam, vormgever, Robert van der Linden, medewerker opleidingen en trainingen, en Noud van Bladel, interne communicatie, in dienst gekomen.

1.4 CONGRESSEN

Voorjaarscongres 25 en 26 mei 2018

Op 21 maart 2018 vonden de gemeenteraadsverkiezingen plaats, waar de VVD een succesvol resultaat heeft behaald. Het voorjaarscongres bood dan ook de perfecte gelegenheid om samen het succes te vieren en terug te kijken op de campagne van de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen.

Congreslocatie Papendal opende haar deuren voor activiteiten die varieerde van debatteren tot campagnevoeren en trainingen tot sport. De aftrap van het congres begon met het plenaire avondprogramma. Na de opening door dagvoorzitter Vincent Karremans, blikte Bas van 't Wout terug op de successen van de gemeenteraadsverkiezingen en gaf aandacht onze 'lokale helden'. Daarna volgde de uitreiking van de V-factor aan Rosemarijn Dral voor haar inzet in de gemeente Oostzaan. Tot slot kreeg het publiek de gelegenheid om vragen te stellen aan ministers Eric Wiebes, Stef Blok en Sander Dekker en staatssecretarissen Mark Harbers, Tamara van Ark en Barbara Visser. De vrijdagavond van het congres werd afgesloten met een speech van Klaas Dijkhoff.

Het zaterdagdeel werd geopend door partijvoorzitter Christianne van der Wal-Zeggelink tijdens de Algemene Vergadering, waar Mark Rutte een speech gaf. Tijdens de vergadering zijn er drie open posities in het Hoofdbestuur vervuld: Ton van Nimwegen als Landelijk Penningmeester, Lennart Saleminck als bestuurslid Opleiding & Training en Fons van Rooij als bestuurslid Ledenwerving & Fondsenwerving. Hierna gaf JOVD-voorzitter Splinter Chabot een speech en heeft Ruben Brekelmans als voorzitter van de verkiezingsprogramma commissie voor de Europees Parlementsverkiezingen

---

2019 een toelichting gegeven. De Algemene Vergadering werd afgesloten door een inspirerende speech van minister president Mark Rutte.

Vervolgens konden de leden hun hart ophalen bij een veelzijdig aanbod aan workshops. Van een lagerhuisdebat tot een cursus vloggen, van een workshop permanente campagne tot een rondleiding door het sportgebied van Papendal: het congres bood voor ieder wat wils. Na een intensieve middag konden de leden elkaar weer treffen bij de afsluitende borrel, waarna het congres officieel eindigde.

Besluitenlijst 145e ALV Zaterdag 26 mei 2018

1. Partijvoorzitter C. (Christianne) van der Wal-Zeggelink opent de 145e Algemene Vergadering op zaterdag 26 mei 2018 om 10.12 uur.
2. De heer C.D. (Christiaan) Peetoom uit Alkmaar, de heer B.G.P. (Bas) de Wit uit Andijk en mevrouw M.H.J. (Mariam) Al-Saqaff uit Utrecht worden per acclamatie benoemd tot stem- en notulencommissie.
3. Mevrouw T.H. (Tanja) Haseloop-Amsing treedt af als Landelijke Penningmeester.
4. Mevrouw M.H.F. (Marianne) Schuurmans-Wijdeven treedt af als voorzitter van de Haya-stuurgroep en als adviseur van het Hoofdbestuur op het gebied van Opleiding en Talentmanagement.
5. De heer A. (Ton) van Nimwegen treedt af als lid van het Hoofdbestuur, met de portefeuille Ledenwerving en Fondsenwerving. Hij wordt per acclamatie benoemd tot Landelijke Penningmeester.
6. De heer L.W. (Lennart) Salemink wordt per acclamatie benoemd tot lid van het Hoofdbestuur, met de portefeuille Opleiding en Talentmanagement.
7. De heer A.M. (Fons) van Rooij wordt per acclamatie benoemd tot lid van het Hoofdbestuur, met de portefeuille Ledenwerving en Fondsenwerving.
8. Het jaarverslag over 2017 wordt goedgekeurd.
9. Er is een motie ingediend door het thematisch netwerk Gezondheid en Zorg.

De Algemene Vergadering roept het Hoofdbestuur op om:

- Het volgend congres te trakteren op een ronde bitterballen voor viering van het motievolgsysteem;
- Het proces van het motievolgsysteem aan de leden inzichtelijk te maken door deze, hopelijk door het congres aangenomen motie als test te publiceren;
- Deze motie dan volgens het zogenaamde 'motievolgsysteem' te beantwoorden met een door haar ieder passend lijkend antwoord/opvolging.

De motie wordt per acclamatie aangenomen.

10. Het Financieel Jaarrapport 2017 wordt goedgekeurd. De Algemene Vergadering verleent decharge aan het Hoofdbestuur voor het in 2017 gevoerde beleid.
11. De heer H.L. (Henry) Steenbergen treedt af als lid van de financiële commissie.
12. De volgende leden worden per acclamatie (her)benoemd tot leden van de financiële commissie voor het verslagjaar 2018:

- Mevrouw P.W. (Paulien) Geerdink uit Groningen
- De heer J.W.R. (Remco) van Lunteren uit Amersfoort
- De heer P. (Peter) Ouwendijk uit 's-Gravenzande

- Mevrouw N. (Nina) Hofstra uit Vries, plaatsvervangend lid

-
- De heer P.M. (Peter) Smit uit Blaricum, plaatsvervangend lid
  - De heer R.T.A. (Richard) Korteland uit Meppel, plaatsvervangend lid

13. Het voorstel voor de hoogte van de contributie voor het jaar 2019 wordt goedgekeurd.

14. De heer R.G.D. (Ralf) Knegtmans treedt af als lid van de Permanente Scoutingscommissie.

15. De volgende leden worden per acclamatie (her)benoemd tot leden van de Permanente Scoutingscommissie:

- De heer A.A.M. (Arno) Brok uit Balk
- Mevrouw I.R. (Ina) Adema uit Lelystad
- De heer T.H.J. (Tjibbe) Joustra uit Wassenaar

16. De heer P.G. (Paul) van As wordt herbenoemd als voorzitter van de Commissie van Beroep.

17. Er is een motie ingediend door de regio Noord.

De motie roept de Algemene Vergadering op om:

- Het standpunt van de leden van de VVD inzake de maximalisering van 'wind op land' tot de initiële 6.000 MW te (her) bevestigen.

De motie is behandeld. De algemene ledenvergadering besluit in meerderheid om de motie niet in stemming te brengen.

18. Partijvoorzitter C. (Christianne) van der Wal sluit de 145e Algemene Vergadering om 11.35 uur.

VVD-festival 24 november 2018

Op 24 november 2018 werd het oud-vertrouwde, traditionele VVD-congres in een compleet nieuw jasje gepresenteerd. De eerste editie van het VVD-festival was een feit waar wij ruim 1.000 VVD'ers in Den Bosch mochten verwelkomen. Belangrijke onderdelen die centraal stonden tijdens het festival waren zowel de aankomende Provinciale Statenverkiezingen met de Waterschapsverkiezingen als de Europese verkiezingen die in 2019 zullen plaatsvinden.

De leden werden van harte welkom geheten door partijvoorzitter Christianne van der Wal-Zeggelink, waarna meteen de workshops van start gingen. Zo waren er workshops georganiseerd over talent scouten en gescout worden en integriteit, werd de Tweede Kamer nagespeeld en werden de amendementen op het verkiezingsprogramma van de Europese verkiezingen gepresenteerd en besproken. Daarnaast gaf Arno Brok een presentatie over zijn evaluatierapport over de in 2015 ingevoerde herziening van de partijstructuur en in de netwerklounge konden de leden in gesprek met onze politici in een heuse boksring!

Voor de Algemene vergadering begon, gaf Christianne van der Wal-Zeggelink een speech. De Algemene Vergadering bestond dit keer uit twee delen: het eerste deel stond onder meer in het teken van het afscheid van Stephanie ter Borg als afzwaaiend Algemeen Secretaris en de daarop volgende benoeming van Mendy van Veen voor dezelfde functie. Het tweede gedeelte werd gewijd aan het vaststellen van het verkiezingsprogramma voor de Europese verkiezingen. Een andere aanvulling van het programma dan normaal was Stand Up Politics met Klaas Dijkhoff en Steven Brunswijk. Een perfecte combinatie tussen een pittige politieke discussie en cabaret was hier mogelijk. Wederom gaf Mark Rutte speech tijdens het festival. Een nieuw onderdeel was de live-Q&A-uitzending waar Mark Rutte live vragen beantwoordde. Tot slot vond er een pub quiz plaats onder leiding van Klaas Dijkhoff en kon men op het plein genieten van livemuziek.

Besluitenlijst 146e ALV
Zaterdag 24 november 2018

1. Partijvoorzitter C. (Christianne) van der Wal-Zeggelink opent het eerste deel van de 146e Algemene Vergadering op zaterdag 24 november 2018 om 12:30 uur.
2. De heer L.A.A. (Albert) Tuit uit Den Haag, mevrouw J. (Jantien) de Jong uit Hoek van Holland en mevrouw M.C. (Marijke) Vos-Maan uit Rotterdam worden per acclamatie benoemd tot stem- en notulencommissie.
3. Het jaarplan voor 2019 wordt goedgekeurd.
4. De begroting voor 2019 wordt goedgekeurd.
5. Er zijn drie actuele moties ingediend. Motie 1 is ingediend door het lokaal netwerk IJmond, motie 2 door de regio Midden en motie 3 door het thematisch netwerk Liberaal Groen.

6. Motie 1:

Op voorstel van het lokaal netwerk IJmond verzoekt de Algemene Vergadering aanpassing van de artikelen 27.2 en 30.2 uit het Huishoudelijk Reglement.

Artikel 27.2: Op schriftelijk voorstel van de ledenvergadering van een lokaal netwerk of een regio, een thematisch netwerk, [schrappen] of van het hoofdbestuur, [toevoegen] of van ten minste tien leden, kan de algemene vergadering in een actuele motie haar mening geven over (inter-)nationale politieke onderwerpen. Het hoofdbestuur kan regels stellen om ervoor te zorgen dat alle aanwezige leden van de inhoud van het voorstel kennis kunnen nemen.

Artikel 30.2: De voor deze procedure in aanmerking komende voorgelegde stukken kunnen worden geamendeerd dan wel van moties worden voorzien door de thematische netwerken, ledenvergadering van lokale netwerken, [schrappen] en regio's, [toevoegen] of (door) ten minste tien leden.

Het Hoofdbestuur adviseert positief op de voorgestelde wijziging van artikel 27.2 HR. Het Hoofdbestuur stelt voor om deze wijzigingen aan te nemen als geldende spelregel en in het reglement door te voeren wanneer een grotere reglementswijziging plaats zal vinden.

Het Hoofdbestuur adviseert negatief op de voorgestelde wijziging van artikel 30.2 HR.

Het advies van het Hoofdbestuur wordt overgenomen. De motie wordt niet in stemming gebracht.

7. Motie 2:

Op voorstel van de regio Midden spreekt de Algemene Vergadering haar grote zorgen uit over plannen tot ingrijpen in de persoonlijke leefstijl van burger. De Algemene Vergadering heeft begrip voor het rookbeleid, maar roept de VVD Tweede Kamer fractie op verdere maatregelen tot een minimum te beperken en keuzevrijheid in leefstijl te beschermen.

De Tweede Kamerfractie kan de motie ondersteunen. Keuzevrijheid en verantwoordelijkheid staat voor ons als liberalen voorop. Ingrijpen in de persoonlijke levenssfeer moeten we inderdaad zo veel mogelijk beperken. Tegelijkertijd staat de Tweede Kamerfractie achter een adequaat preventiebeleid om de schadelast die er is als gevolg van ongezond leven terug te brengen.

---

8. Motie 3:

Op voorstel van het thematisch netwerk Liberaal Groen verzoekt de Algemene Vergadering aan de Tweede Kamerfractie van de VVD onderzoek te laten doen naar de mogelijkheden voor variabele beprijzing van autogebruik, met als uitgangspunt dat het systeem hiervoor ook budgettair neutraal is voor de automobilist.

De Tweede Kamerfractie kan de motie niet ondersteunen. De Tweede Kamerfractie kijkt in het mobiliteitsbeleid naar mogelijkheden om Nederland mobiel te houden, uitgangspunt daarbij is dat autorijden niet duurder mag worden.

Het advies wordt overgenomen. De motie wordt niet in stemming gebracht.

9. Mevrouw S.J.A. (Stephanie) ter Borg uit Barendrecht treedt af als Algemeen Secretaris.

10. Mevrouw A.G. (Mendy) van Veen uit Voorburg wordt per acclamatie benoemd tot Algemeen Secretaris van de VVD.

11. Partijvoorzitter C. (Christianne) van der Wal-Zeggelink sluit het eerste deel van de 146e Algemene Vergadering op zaterdag 24 november 2018 om 13:15 uur.

12. Partijvoorzitter C. (Christianne) van der Wal-Zeggelink opent het tweede deel van de 146e Algemene Vergadering op zaterdag 24 november 2018 om 16:30 uur.

13. De algemene ledenvergadering stemt in met het verzoek van het hoofdbestuur om mevrouw S.J.A. ter Borg als technisch secretaris aan te stellen voor het tweede deel van deze ledenvergadering.

14. Na de deelsessie waarin de amendementen op het Europees verkiezingsprogramma zijn besproken, zijn er geen amendementen over die plenair behandeld worden.

15. Het Europees verkiezingsprogramma is vastgesteld.

16. Partijvoorzitter C. (Christianne) van der Wal-Zeggelink sluit het tweede deel van de 146e Algemene Vergadering op zaterdag 24 november 2018 om 16:45 uur.

HOOFDSTUK 2: MEEDENKEN BINNEN DE PARTIJ

2.1 THEMATISCHE NETWERKEN

De VVD vindt het belangrijk dat iedereen kan meepraten, zowel mensen van binnen als buiten de partij. Het is belangrijk dat de denkkraft van zowel leden als niet-leden wordt ingezet, en hierbij spelen de Thematische Netwerken een grote rol. De netwerken verbinden liberalen rondom thema's zoals gezondheid, duurzaamheid en economie en stellen hen in staat om hun talenten in te zetten voor onze partij en daarmee voor Nederland.

Hoofdlijnen thematische netwerken:

1. Het verbinden van liberalen binnen en buiten de partij
2. Het organiseren van evenementen voor zowel leden als niet-leden
3. Inhoudelijk debat resulterend in advies aan Kamerleden

In 2018 is er veel energie geïnvesteerd in de promotie van de thematische netwerken, wat je terug ziet in de ledenaantallen. Waar medio 2017 de meeste netwerken tussen de 150 en 300 leden hadden, zijn veel netwerken aanzienlijk gegroeid en staat het totaal aantal netwerkleden op 9.903. Er zijn verschillende netwerkmarkten georganiseerd, er is een promotieboekje ontworpen en meegezonden met de Liber en er heeft een Netwerklounge plaatsgevonden op het VVD Festival.

Vrijwel alle netwerken werken hard aan het verwezenlijken van de gestelde hoofdlijnen, in samenwerking met het Algemeen Secretariaat is hier in 2018 veel behaald. Er is een start gemaakt met inhoudelijke verslaglegging en het aanjagen van debat binnen de partij, wat in 2019 verder zal worden uitgewerkt.

Eind 2018 kende de VVD de volgende thematische netwerken (aantal leden per netwerk weergegeven):

Overzicht bestuur thematische netwerken	
Netwerk	
Liberaal Maatschappelijk Middenveld (302)	Liberaal Groen (676)
Liberaal Vrouwen Netwerk (747)	Mobiliteit en Leefomgeving (482)
Senioren Netwerk (290)	Onderwijs (514)
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (340)	Public Professional (300)
Cultuur en Media (298)	Sport en Bewegen (270)
Economische Zaken en Innovatie (889)	Justitie en Veiligheid (563)
Financiën (593)	Werk en Inkomen (505)
Gezondheid en Zorg (505)	Wonen (367)
Internationaal (793)	Young Professional (614)
Landbouw, Natuur en Voedsel (297)	Impact van Verandering (231)
LHBT (176)	Defensie (151)
Totaal leden:	9.903

De netwerken worden allemaal geleid door een voorzitter en secretaris die daarvoor door het Hoofdbestuur benoemd zijn.

2.2 VVD-DAGEN

Miljoenennota

6 oktober 2018, Muntgebouw, Utrecht
150 deelnemers (leden en niet-leden)

Op zaterdag 6 oktober kwamen 150 deelnemers naar het Muntgebouw in Utrecht voor de jaarlijkse VVD-dag Miljoenennota. De insteek was dit interactiever dan de voorgaande jaren, met onder andere deelsessies met thematische netwerken en Kamerleden over specifieke portefeuilles binnen de miljoenennota. Hiernaast legde een externe spreker door middel van voorwerpen uit hoe een miljoenennota nou tot stand komt, en vertelde Eric Wiebes een verhaal over economische groei. De dag werd afgesloten met een lunch, waarbij iedereen gezamenlijk na kon praten met zowel de sprekers als de deelnemers.

HOOFDSTUK 3: CAMPAGNE

Het jaar 2018 stond in het teken van de gemeenteraadsverkiezingen. De VVD werd daarbij uiteindelijk toch de grootste partij. Waar aanvankelijk het CDA over heel Nederland gezien werd als iets groter leek, maakte de Kiesraad een paar dagen later bekend dat de VVD uiteindelijk ruim zesduizend stemmen meer kreeg. De VVD is hiermee voor het eerst in de geschiedenis de grootste landelijke partij bij gemeenteraadsverkiezingen.

Uitslag gemeenteraadsverkiezingen:

Naam partij ^[4]	% stemmen	# zetels
<i>lokale partijen</i>	28,65	2.612
VVD	13,50	1.131
CDA	13,41	1.293
D66	9,18	602
GL	8,87	527
PvdA	7,52	549
SP	4,44	285
CU	3,83	303
SGP	1,90	173
PVV	1,39	75
PvdD	1,19	30
DENK	1,04	24
50PLUS	0,82	33
FvD	0,29	3

De campagne

Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen was alles erop gericht om, zowel landelijk als lokaal, over het voetlicht te brengen dat VVD'ers de problemen die er zijn, aanpakken. Wij schreeuwen niet langs de zijlijn, maar wij doen. Wij schrijven geen dikke plannen, maar wij doen. Wij drammen niet door totdat we volledig ons zin krijgen, maar wij doen. 'Kies voor doen!', luidde dan ook onze slogan. In aanloop naar 21 maart voerden de lokale campagne teams duizenden gesprekken met VVD-kiezers, doorkruiste de 'Bakkie Doen?-koffietruck' heel Nederland en zag je op televisie, langs de snelweg en online al onze campagne-uitingen. Ook sloten talloze vrijwilligers zich bij de lokale campagne teams aan.

Campagneleiders en -coaches

Het campagnenetwerk dat in 2016 door het algemeen secretariaat opgezet is, betaalde zich ook bij de gemeenteraadsverkiezingen volop uit. Het netwerk was een grote ondersteuning voor de lokale campagneleiders en fungeerde tegelijkertijd als de oren en ogen voor de landelijke campagne. Mede hierdoor sijpelde de landelijke strategie door naar alle hoeken van ons land. En mede hierdoor werd er in meer gemeentes dan ooit van deur tot deur campagne gevoerd. Zo konden we in heel het land kiezers gericht benaderen, zonder van de landelijke strategie af te wijken.

HOOFDSTUK 4: COMMUNICATIE

ONLINE

In 2015 werd het Online Team opgericht om op het gebied van online communicatie de band met kiezers én niet-kiezers te verbeteren. Gedurende 2018 werd op Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, WhatsApp, Snapchat, YouTube en natuurlijk de VVD-website content gedeeld met mensen en ging het webcareteam in gesprek.

2018 was een bijzonder jaar waarin Instagram en ook Instagram Stories een belangrijker rol gingen spelen. Zowel voor de VVD-accounts alsook de persoonlijke profielen van politici.

Een grote vooruitgang op online gebied was het integreren van data in de dagelijkse werkzaamheden. Door structureel aan de slag te gaan met hoe mensen op VVD-content reageert, konden we flinke stappen zetten in het bereiken van miljoenen Nederlanders.

Een van de opvallende zaken die nu in de online wereld speelt, is het feit dat de algoritmes van de sociale kanalen gemiddeld steeds minder uitleveren. Het betekent in de praktijk dat niet een of twee kanalen leidend zijn, maar dat de VVD op veel meer verschillende vlakken online - en ook offline - actief is. Diversifiëring is een van de manieren om toch grote groepen mensen te blijven bereiken op het moment dat ze daar voor openstaan.

Het was een interessant jaar op het gebied van online-privacy. De implicaties van de nieuwe AVG-wetgeving waren groot. De website moest volledig transparant en van de juiste protocollen en cookies worden voorzien. En ook het gebruik van data werd met vaster kaders omlijnd. Een goede ontwikkeling.

Reactief heeft de VVD tienduizenden mensen online via webcare te woord gestaan op alle bovengenoemde kanalen. Proactief zijn mailings ingezet, de start van de Klaasbrief bijvoorbeeld, waarin actuele thema's met mensen werden gedeeld. Ook op het gebied van marketing automation zijn flinke stappen gezet. Proactief zijn miljoenen mensen bereikt met video's, commercials, 360-fotos en nog veel meer.

Het online team was ook nog nadrukkelijker dan in 2017 aanwezig in traditionele media. Op billboards, tv-commercials, radiocommercials om een aantal voorbeelden te noemen. Alles bedoeld om de politieke voorlichting van vooral de Tweede Kamerfractie goed naar buiten te brengen.

Rondom de fractievoorzitter zijn veel meer sociale media-uitingen gedaan. Klaas Dijkhoff werd onder meer verkozen tot politicus van het jaar. Ook zijn Stand-Up Politics kennen een digitale component.

De VVD is sinds enige tijd niet meer de enige politieke partij met een professioneel online team. Ook andere partijen hebben stappen gezet. In 2018 zagen we dat duidelijk terug. Het betekent dat we in 2019 nieuwe ideeën moeten ontwikkelen om voorop te blijven lopen in een online wereld die met de dag verandert!

LIBER

Het VVD-ledenmagazine verschijnt zeven maal per jaar met columns van partijprominenten en van de VVD-delegatie uit het Europees Parlement, informatie over de politieke actualiteit, persoonlijke verhalen van VVD-politici en verdiepingsartikelen over het liberalisme verzorgt door de TeldersStichting.

LIBERAAL BESTUUR

Liberaal Bestuur is het ledenmagazine van de VVD-Bestuurdersvereniging. In het magazine wordt de politieke actualiteit besproken en geven bestuurders zowel op lokaal, regionaal als provinciaal niveau hun visie op bestuurlijke vraagstukken. Daarnaast wordt er actief gezocht naar de verbinding tussen het magazine en het online platform voor VVD-bestuurders: VVD- Community. Voor het drukken van het magazine en de distributie werd Pro Image Group te Noordwijk ingeschakeld.

MAILINGS

Bestuurdersbrief

Om de twee weken, of als de actualiteit daarom vraagt, op vrijdagmiddag ontvangen de bestuurders van de lokale netwerken en de Regio's de digitale nieuwsbrief de Bestuursbrief met praktische informatie om hen te ondersteunen bij de uitvoering hun taken. In 2018 zijn er 21 Bestuursbrieven verzonden.

Campagne-updates

In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen en later ook de Provinciale Statenverkiezingen, kregen alle lokale en regionale campagneleiders de campagne-updates. Deze bevatte praktische informatie over de campagne, motiverende woorden van campagneleiders Bas van 't Wout en Sophie Hermans en informatie over de verschillende campagne-uitingen.

Thorbeckeweb

Iedere vrijdag ontvangen ruim 16.000 abonnees de wekelijkse digitale nieuwsbrief Thorbeckeweb. Deze verschijnt iedere vrijdagmiddag. Soms werden er extra edities verzonden in verband, zoals in verband met het voorjaarscongres, Prinsjesdag of rondom verkiezingen. De Thorbeckeweb wordt samengesteld en verzonden door het algemeen secretariaat, input voor de nieuwsbrief wordt aangeleverd door het online team, voorlichters en beleidsmedewerkers van de Tweede Kamerfractie en door de verschillende clusters van het algemeen secretariaat.

HOOFDSTUK 5: VERENIGINGSZAKEN

5.1 LOKALE NETWERKEN

Voor een open en toegankelijke partij is het van belang om op lokaal niveau een krachtige en slagvaardige organisatie te hebben, die aan de noodzakelijke taken op de juiste wijze invulling kan geven. Om dit te bereiken worden de lokale netwerken aangespoord tot verdere schaalvergroting. Daarnaast geeft de netwerkstructuur een grotere impuls tot samenwerken.

In 2018 is het totaal aantal netwerken in 2018 gedaald van 195 naar 166.

5.2 COMMISSIE VAN ONDERZOEK

In het verslagjaar was tweemaal een Commissie van Onderzoek actief. Dit betreft de volgende gevallen:

IJsselvallei

De ledenvergadering van lokaal netwerk IJsselvallei heeft een persoon voorgedragen voor het roeyement. Op advies van de Commissie van Onderzoek heeft het Hoofdbestuur besloten het lidmaatschap te beëindigen.

Regio Zuid-Holland

Een Commissie van Onderzoek werd ingesteld na een verzoek van de Regio Zuid-Holland om een persoon uit het lidmaatschap te ontzetten. Op advies van de Commissie van Onderzoek heeft het Hoofdbestuur besloten de betreffende persoon uit het lidmaatschap te ontzetten.

5.3 COMMISSIE VAN BEROEP

De Commissie van Beroep bestond in het verslagjaar 2018 uit:

- De heer P.G. (Paul) van As uit Zoetermeer, voorzitter;
- Mevrouw R.F. (Rolinde) Weide uit Haren, lid,
- De heer E. (Erik) van der Marel uit Uden, lid;
- Mevrouw H. E. (Lysbeth) van Valkenburg-Lely uit Driebergen-Rijsenburg, plaatsvervangend lid
- De heer H. W. (Hans) Mojet uit 's-Gravenhage, plaatsvervangend lid;
- De heer S.E. (Sven) Planken uit Breda, plaatsvervangend lid.

In het verslagjaar was de Commissie van Beroep zesmaal actief. Dit betreft de volgende gevallen:

Regio Noord

Op 26 april 2018 heeft de Commissie van Beroep uitspraak gedaan in de zaak aangespannen door een persoon uit de Regio Noord. De commissie van beroep vernietigde de beslissing van het Hoofdbestuur van de VVD waartegen beroep was ingesteld. Reden hiervoor is dat het Hoofdbestuur niet op een deugdelijke wijze tot haar besluit is gekomen.

Regio Zuid

Op 3 mei 2018 heeft de Commissie van Beroep uitspraak gedaan in de zaak aangespannen door een persoon uit de Regio Zuid. De commissie van beroep handhaafde de beslissing van het Hoofdbestuur waartegen beroep was ingesteld.

Regio Zuid-Holland

Op 31 juli 2018 heeft de Commissie van Beroep uitspraak gedaan in de zaak aangespannen door een persoon uit de Regio Zuid-Holland. De commissie van beroep handhaafde de beslissing van het Hoofdbestuur waartegen beroep was ingesteld.

Regio Zuid

Op 10 september 2018 heeft de Commissie van Beroep uitspraak gedaan in de zaak aangespannen door een persoon uit de Regio Zuid. De commissie van beroep vernietigde de beslissing van het Hoofdbestuur van de VVD waartegen beroep was ingesteld. Reden hiervoor is dat het Hoofdbestuur niet op een deugdelijke wijze tot haar besluit is gekomen.

Regio Oost

Op 10 oktober 2018 heeft de Commissie van Beroep uitspraak gedaan in de zaak aangespannen door een persoon uit de Regio Oost. De commissie van beroep heeft het beroep niet-ontvankelijk verklaard.

Regio Zuid-Holland

Op 30 oktober 2018 heeft de Commissie van Beroep uitspraak gedaan in de zaak aangespannen door een persoon uit de Regio Zuid-Holland. De commissie van beroep handhaafde de beslissing van het Hoofdbestuur waartegen beroep was ingesteld.

5.4 COMMISSIE INTEGRITEIT

In april 2013 heeft het Hoofdbestuur de Permanente Commissie Integriteit (hierna: de Commissie) ingesteld als onderdeel van een set maatregelen om het integriteitsbewustzijn binnen de partij te vergroten. Deze Commissie zal VVD-leden adviseren over individuele integriteitsdilemma's en kan meldingen van integriteit onderzoeken en het bestuur hierover adviseren.

De Commissie stond in 2018 onder (waarnemend) voorzitterschap van Willibrord van Beek. De overige leden waren Theo Hoex, Han Moraal, Tila zur Lage en Marianne Kallen-Morren. De Commissie bestond hiermee uit vijf leden. De Commissie werd op het Algemeen Secretariaat ondersteund.

De Commissie heeft in 2018 vijfmaal vergaderd en wel op de volgende data: 24 januari, 5 april, 20 juni, 11 september en 13 december. Er zijn in 2018 diverse zaken binnengekomen bij de Commissie Integriteit. Deze zijn onder te verdelen in meldingen, vragen, verzoeken en overig.

In totaal heeft de Commissie dertien meldingen binnen gekregen van (vermeende) integriteitsschendingen.

- In negen gevallen luidde het oordeel van de Commissie dat de kwestie niet-ontvankelijk was, en zijn melder waar mogelijk doorverwezen naar de juiste instantie.
- In drie gevallen heeft de Commissie de melding ter kennisgeving aangenomen en is er geen verdere actie ondernomen, vanwege de aard van de melding of eerdere correspondentie met de melder.
- In twee gevallen heeft de Commissie een advies uitgebracht aan de melder.
- In een geval is de kwestie doorverwezen naar het lokaal netwerk nadat de melder hierover was geïnformeerd.
- In een geval is de kwestie doorverwezen naar het verantwoordelijk politiek orgaan nadat de melder hierover was geïnformeerd.

In totaal heeft de Commissie tien verzoeken ontvangen om onderzoek te doen naar vermeende) integriteitsschendingen.

- In drie gevallen heeft de Commissie het verzoek ter kennisgeving aangenomen en is er geen verdere actie ondernomen, vanwege de aard van het verzoek of eerdere correspondentie met de melder.
- Naar aanleiding van twee verzoeken is de kwestie doorverwezen naar het lokaal netwerk nadat de verzoeker hierover was geïnformeerd.
- In twee gevallen luidde het oordeel van de Commissie dat de kwestie niet-ontvankelijk was, en zijn verzoekers waar mogelijk doorverwezen naar de juiste instantie.
- In een geval heeft men hierover een advies ontvangen.
- Naar aanleiding van een verzoek is de kwestie doorverwezen naar mediation nadat de verzoeker hierover was geïnformeerd.
- Naar aanleiding van een verzoek is de kwestie doorverwezen naar het verantwoordelijk politiek orgaan nadat de verzoeker hierover was geïnformeerd.

In totaal heeft de Commissie drie vragen binnen gekregen over (vermeende) integriteitsdilemma's.

- In een geval heeft men hierover een advies ontvangen.
- Een vraag is bevestigend beantwoord.
- Een vraag is doorverwezen naar het verantwoordelijk ministerie.

Overig

In de najaarseditie van het tijdschrift van de Teldersstichting, Liberale Reflecties, verscheen een artikel getiteld "Liberalisme en Integriteit: een spannende relatie". Auteurs waren Tila zur Lage (lid Commissie Integriteit) en Reinout Woittiez (integriteitstrainer bij de Haya van Somerenstichting).

De Commissie heeft daarnaast één rapport van bevindingen gepubliceerd. De commissie deed op verzoek van de VVD Tweede Kamerfractievoorzitter Klaas Dijkhoff onderzoek naar het handelen van het Tweede Kamerlid Wybren van Haga met betrekking tot zijn vastgoedportefeuille en het al dan niet (moeten) voldoen aan nieuwe verhuurregels in Amsterdam. De Commissie heeft niet geconstateerd dat Van Haga ernstig verwijtbaar heeft gehandeld of regels heeft overtreden. Wel concludeert de commissie dat de combinatie van Kamerlid en ogenschijnlijk full time ondernemer niet werkbaar is en niet wenselijk is. Daarom zal Wybren van Haga bemoeienis met zijn bedrijven en de verhuur van zijn panden staken.

5.5 VERTROUWENSPERSONEN

De VVD kent regionale en landelijke vertrouwenspersonen. De regionale vertrouwenspersoon fungeert als herkenbaar en laagdrempelig aanspreekpunt voor VVD-leden die vragen hebben over integriteitsdilemma's. De landelijke vertrouwenspersonen zijn exclusief benaderbaar voor de VVD-volksvertegenwoordigers binnen de Eerste en Tweede Kamerfractie en het Europees Parlement.

De vertrouwenspersoon bewaakt de terugkerende discussie over integriteit binnen het gremium waarin deze actief is en kan indien nodig iemand doorverwijzen naar de Permanente Commissie Integriteit.

In 2018 zag het netwerk van vertrouwenspersonen er als volgt uit:

Landelijke vertrouwenspersonen

Voor de Tweede- en Eerste Kamerfractie en de VVD-delegatie in het Europees Parlement waren Sybilla Dekker en Paul de Krom actief als vertrouwenspersonen.

Regionale vertrouwenspersonen

Het netwerk van regionale vertrouwenspersonen zag er in 2018 hetzelfde uit als het jaar daarvoor. Wel is er een vertrouwenspersoon bijgekomen voor de regio internationaal, waarmee er volledige dekking is bereikt.

In 2018 zijn de vertrouwenspersonen eenmaal bijeengekomen, namelijk op het voorjaarscongres van 26 mei 2018. Tijdens deze bijeenkomst is stilgestaan bij de rol van de vertrouwenspersonen en zijn

---

casussen besproken. In 2019 zal de rol en het netwerk van de vertrouwenspersonen worden geëvalueerd.

5.6 WAARDERINGSVORMEN

De VVD steunt op honderden vrijwilligers en politici die zich dagelijks inzetten voor de partij. Personen met langdurige en uitzonderlijke verdiensten voor de partij kunnen door het Hoofdbestuur onderscheiden worden.

Het Hoofdbestuur vindt het bijzonder verheugend dat vele vrijwilligers in aanmerking komen voor een waardering van de VVD. Onderstaande personen hebben in 2018 een waardering ontvangen.

D.U. Stikkerplaquette

De D.U. Stikkerplaquette is genoemd naar de eerste voorzitter van de VVD. Deze plaquette is bedoeld voor personen die hun sporen hebben verdiend door hun langdurige en positieve inzet in het politieke bestuur.

- Hans Rozendaal
- Evert Marseille
- Jaap Gerkes
- Jan de Ridder
- Nol Verhoeven
- Wim van Eekelen
- Alfred Arbouw
- Martin Groffen
- Willem Keur
- Gerard van den Hengel
- Arie Jan Ditewig
- Paul Laudy
- Karel van Geet
- Jos van Gruijthuijsen
- Karel Kalkers
- Maria Driesse-Wiezer
- Ina Batenburg-van Veen
- Ad Coppens
- Evert van Milligen

Thorbeckepenning

De Thorbeckepenning wordt uitgereikt aan personen die onbezoldigd en op uitzonderlijke wijze en met grote inzet functies in de partijorganisatie hebben uitgeoefend.

- Hans Krieger
- Aad Niemer
- Wim Briggeman
- Marc Vergoossen
- Luuk Hardenberg
- Jaap Kodde
- John Niessen
- Stephanie ter Borg

HOOFDSTUK 6: LEDENWERVING EN BEHOUD

De leden vormen de ruggengraat van de VVD. Velen van hen zetten zich actief in voor de vereniging. Als bestuurslid, in de lokale politiek of als vrijwilliger tijdens de campagne. Het ledenaantal nam in 2018 helaas af - van 27.692 leden aan het begin van het jaar, tot uiteindelijk 25.557.

Ondanks dat het niet is gelukt om op een hoger ledenaantal te eindigen, bleef het introductielidmaatschap nog steeds in trek. Als je het lidmaatschap van de VVD eens wilt proberen, is het introductielidmaatschap verreweg het handigst. Het kost slechts 25 euro, je vraagt het simpel aan en het stopt automatisch. De cijfers laten zien dat deze in stapvorm ons jaarlijks veel leden oplevert. Daarom breidt het hoofdbestuur de acties hieromtrent in 2019 verder uit.

Er werd in 2018 geëxperimenteerd met nieuwe vormen van ledenwerving. Aan deze pilot deden vijf lokale netwerken mee: Den Haag, Eindhoven, Katwijk, Tilburg en Utrecht. Zij startten met de werving van leden door huis-aan-huis-werving. De lokale netwerken die aan de pilot meededen, werden zorgvuldig geselecteerd. Zij lopen voorop in ledenbehoud en hun communicatie met de achterban. Zij geven het goede voorbeeld met het verwelkomen van nieuwe leden, hun communicatie en evenementen. Dit was een voorwaarde voor deelname aan de pilot - deze moet immers bijdragen aan een cultuurverandering in onze hele club. Helaas bleek deze vorm van ledenwerving te kostbaar om op deze manier voort te zetten.

Ook was er aandacht voor het goed waarderen van bestaande leden. Enerzijds lag de focus op het goed verwelkomen van alle nieuwe leden. Daarom zijn de lokale VVD netwerken herhaaldelijk gevraagd om alle nieuwe leden hartelijk welkom te heten middels een persoonlijk gesprek. Anderzijds heeft de VVD ingezet op het bedanken van mensen die al langer lid zijn van de VVD. Dit door onder meer het extra waarderen van vrijwilligers die zich hebben ingezet voor de partij.

HOOFDSTUK 7: OPLEIDING EN TRAINING

7.1 SPEERPUNTEN VAN HET BELEID

In 2018 had de Haya van Somerenstichting drie hoofddoelstellingen:

- Uitwerken aanbevelingen plan Talentmanagement
- Voorbereiding op verschillende verkiezingen:
- Opleveren van goede kandidatenlijsten voor Eerste Kamer en Europees Parlement
- De Lat Ligt Hoger voor de Provinciale Statenverkiezingen
- Innovatie aanbod Haya: vernieuwen en vereenvoudigen, met introductie nieuwe leervormen

7.2 REGULIER AANBOD

Statistieken trainingen

Het opleiden van (potentiële) bestuurders en volksvertegenwoordigers blijft een belangrijke basis voor alle opleidings- en trainingsactiviteiten en is onderdeel van de doorlopende leerlijn.

In 2018 zijn er 121 trainingen lokaal georganiseerd. De vaardigheidstrainingen werden het meest aangevraagd.

7.3 VERNIEUWEN MATERIAAL

In 2018 zijn de debat en presentatie trainingen vernieuwd. Ook is er een online module ontwikkeld voor leden en niet leden die kennis willen maken met de VVD. De online module is te vinden op de website van de VVD: <https://www.vvd.nl/online-module/>

7.4 REGIONALE MASTERCLASSES

Met de Regionale Masterclasses (RMC) wordt nagestreefd om op regionaal niveau een training aan te bieden (verdeeld over +/- tien bijeenkomsten) die kennis en vaardigheden integreert.

De Masterclass wordt reeds in de volgende (deel)Regio's georganiseerd:

1. Noord-Holland --> Noord
2. Noord-Holland --> Amsterdam
3. Noord-Holland --> Gooi en Eemland
4. Oost-Brabant & Limburg
5. West-Brabant & Zeeland
6. Zuid-Holland
7. Regio Oost
8. Midden-Nederland
9. Regio Noord

Op 11 juni 2018 heeft een bijeenkomst plaatsgevonden met de masterclass organisatoren. Er zijn onder andere best practices gedeeld. De doorstroom van talent vanuit de JOVD is besproken net zoals de registratie van talent. Besloten is voortaan jaarlijks bij elkaar te komen om informatie uit te wisselen.

7.5 KADERTRAINING

De Kadertraining 2018 vond plaats op vier zaterdagen waar (aankomende) politiek vertegenwoordigers en bestuurders zowel inhoudelijk als in vaardigheden getraind werden door gecertificeerde Haya-trainers.

De bijeenkomsten vonden allemaal plaats op de Universiteit Nyenrode in Breukelen. De trainingszaterdagen hadden elk een trainingsthema; liberalisme, besturen, debat en onderhandelen.

In totaal deden er 56 deelnemers mee van de in totaal 86 aanmeldingen. Het gros van de deelnemersgroep (meer dan 40 personen) bestond uit (kandidaat)-raadsleden, fractievoorzitters, Statenleden en wethouders (exacte aantal moeilijk te noemen, omdat training precies in verkiezingstijd viel; jan-april 2018). Diverse Tweede Kamerleden en andere VVD-prominenten gaven hun medewerking aan deze trainingen, waaronder minister-president Mark Rutte.

Mark Harbers was de voorzitter van de Kadertraining. Na iedere trainingsdag is een evaluatieformulier gestuurd aan de deelnemers. Het gemiddelde cijfer van de beoordeling van de totale dag ligt op 8,4 (8,2 in 2017).

7.6 TOPKADERTRAINING

Deelnemers aan de Topkadertraining werden geselecteerd uit de deelnemersgroep van de Kadertraining en voordrachten van de Permanente Scoutingscommissie. In 2018 namen 25 mensen deel aan de Topkadertraining. Sander Dekker was de voorzitter van de Topkadertraining.

Het opleidingstraject bestond uit drie trainingsweekenden in Bilderberghotel Wolfheze in Wolfheze. Het traject bestond onder andere uit een training van Marco van Kalleveen over het talentvlieg wiel, een speechtraining van Bas Mouton, een crisissimulatie en ook gesprekken met partijprominenten.

Het opleidingstraject is aangescherpt op enkele punten naar aanleiding van evaluaties van het jaar daarvoor. Het gemiddelde cijfer van de beoordeling van de totale dag ligt op een 8,3.

7.7 STUURGROEP OPLEIDING EN TRAINING

De stuurgroep Opleiding & Training is in 2018 drie keer bijeengekomen.

Marianne Schuurmans heeft het voorzitterschap vanaf november 2017 tijdelijk overgenomen van Christianne van der Wal omdat Christianne tot partijvoorzitter is gekozen. Lennart is toegetreden tot het Hoofdbestuur tijdens het voorjaarscongres van 2018 en heeft toen het voorzitterschap van de stuurgroep overgenomen van Marianne Schuurmans.

De samenstelling van de stuurgroep onder leiding van Marianne Schuurmans en later Lennart Salemink was als volgt:

- Bartho Boer met de portefeuille trainers, trainingsmateriaal en de Haya-dag
- Hans van den Broek met de portefeuille Topkadertraining en Masterclass
- Huub Dekkers met de portefeuille online
- Bente Becker als adviseur vanuit de Tweede Kamerfractie
- Anouk van Eekelen met de portefeuille bestuurdersvereniging
- Tineke van der Elst met de portefeuille RTO'ers (regionale bestuursleden Talentmanagement en Opleiding)
- Joost Otterloo met de portefeuille talentmanagement
- Lennart Salemink met de portefeuille Kadertraining en De Lat Ligt Hoger (begin 2018)
- Rolinde Weide met de portefeuille maatschappelijk middenveld
- Anneli Bouckaert
- Mariska van Delft met de portefeuille JOVD

7.8 RTO (REGIONALE TALENT EN OPLEIDINGS BESTUURSLEDEN)

De zes RTO'ers adviseren periodiek (tijdens vergaderingen) het hoofdbestuurslid Opleiding en Training en de stuurgroepleden van de Haya van Somerenstichting. De RTO'ers zijn in 2018 één keer bij elkaar gekomen.

7.9 SAMENWERKING BESTUURDERSVERENIGING – HAYA VAN SOMERENSTICHTING

De Haya heeft in samenwerking met de bestuurdersvereniging ook in 2018 weer verschillende trainingen georganiseerd, o.a. een materclass onderhandelen in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen 2018, de burgemeesterstraining, Liberale Loopbanen en bootcamps ter voorbereiding op de Provinciale Staten verkiezingen. Verder is er op zaterdag 3 november als onderdeel van het VBV-congres in Congrescentrum De Werelt in Lunteren wederom een landelijke trainingsdag georganiseerd.

Masterclass onderhandelen, 24 maart 2018

De VVD Bestuurdersvereniging heeft in samenwerking met de Haya van Somerenstichting een Masterclass Onderhandelen georganiseerd op zaterdag 24 maart op Universiteit Nyenrode te Breukelen door Anne Mulder. Deze bijeenkomst is ontzettend goed bezocht door circa 80 personen. De Masterclass diende als voorbereiding op de onderhandeling na de gemeenteraadsverkiezingen exclusief voor leden van de lokale formatie-teams. Tevens was er de mogelijkheid de Masterclass lokaal te organiseren. Dit heeft 6 keer plaatsgevonden.

Trainingsdag 3 november 2018

Partijvoorzitter Christianne van der Wal heeft samen met Bas van 't Wout een plenaire aftrap gedaan waarin dilemma's werden gedeeld over wat je nu nog wel en niet kan en mag zeggen en/of doen. Moraliteit versus integriteit. Want politici zijn ook mensen en wie wil er nog de politiek in als je continue onder een vergrootglas ligt? Willen we alleen maar perfect robots als bestuurders of echte mensen?

Aansluitend werden er enkele trainingen georganiseerd over campagnevoeren, debatteren en fractiemanagement. Er waren voor het eerst dit jaar ook sessies waar leden zich konden oriënteren op het wethouderschap of burgemeesterschap. Deze sessie werden begeleid door ervaringsdeskundigen. In navolging op voorgaand jaar, werden enkele intervisie sessies georganiseerd. Ingewikkelde vraagstukken werden in kleine groepjes en onder leiding van een gespreksleider onder handen genomen.

De trainingen en de intervisiesessies werden door de deelnemers allemaal boven een 8 beoordeeld.

7.10 HAYA-DAG

Op 17 november werd speciaal voor alle trainers, opleidingsorganisatoren en talentscouts die zich inzetten voor de Haya van Somerenstichting de Haya-dag georganiseerd. De Haya-dag is door ongeveer 100 personen bezocht.

De inzet van de dag was om alle mensen die hart hebben voor de Haya samen te brengen voor het volgen van workshops en het uitwisselen van ideeën om onze trainingen nog beter te maken.

Hoofdbestuurslid Opleiding en Talent Lennart Saleminck en Bartho Boer openden de dag door in gesprek te gaan met alle Haya-doeners, waarna aparte sessies georganiseerd voor de trainers, opleidingsorganisatoren en scoutingscommissies. Terwijl de trainers de aankomende campagnes bespraken met Tweede Kamerlid en campagneleider Sophie Hermans wisselden de opleidingsorganisatoren "best practices" uit over het organiseren van trainingen. Ondertussen spraken leden van scoutingscommissies uit heel Nederland over uitwisseling van talent het scouten van talent "tijdens de wedstrijd". De deelsessies werden gemiddeld met een 8 beoordeeld.

Om de uitwisseling van ideeën goed op gang te brengen bespraken de groepen 's middags aan de hand van een carrouselwerkvorm hoe ze beter kunnen samenwerken om meer talent te scouten, op te leiden en te laten doorstromen. Omdat de Haya ook over de grens actief is organiseerden onze International Officers een speciale workshop "Internationaal Trainen". Daarna konden nieuwe trainers de workshop "De Haya manier van trainen" volgen door Michiel Krom, en konden ervaren trainers zich verder verdiepen in "De nieuwe campagne training" met Bartho Boer en Ruben Brekelmans.

7.11 VOORJAARSCONGRES 2018

Op het voorjaarscongres was de Haya ook weer volop aanwezig. Naast een sessie met onze eigen Haya-trainers verzorgden we meerdere workshops. Het betrof maar liefst 5 workshops met zowel beproefde concepten als gloednieuwe trainingen. Haya-trainer Reinout Woittiez gaf een geheel nieuwe workshop over dilemma's en integriteit. Daarnaast ging Kamran Ullah aan de slag met de tevens nieuw ontwikkelde introductietraining en Laurens Heinen gaf een workshop Liberalisme. Op het gebied van Talentmanagement verzorgden Sjoerd Potters en Hans van den Broek een workshop 'Netwerken in de partij' en Anouchka van Miltenburg en Hans van den Broek gaven een nieuw soort training: 'Talenten scouten'.

Alle trainingen zijn (ondanks het warme weer) boven verwachting goed bezocht. Daarnaast hebben natuurlijk VBV leden ook deelgenomen aan de workshops van de Haya-trainers op zaterdag. Thema's waren: dilemma's en integriteit, liberalisme, netwerken in de partij en talenten scouten. Uit de evaluatie van het congres blijkt tevens dat deze trainingen bovengemiddeld zijn beoordeeld en dus goed aansluiten bij de behoeftes van de leden.

7.12 STUDIO VVD: AAN DE SLAG MET PLAN OPLEIDING & TALENTMANAGEMENT

Tegen de achtergrond van het plan Talentmanagement stond Studio VVD in 2017/2018 in het teken van Opleiding & Talentmanagement. Door heel Nederland zitten enthousiaste (potentiële) VVD'ers. Soms lokaal al vrijwilliger voor de partij, maar vaak ook actief bij de lokale voetbalclub, in het buurthuis of in het bestuur van een vereniging. Hoe halen we dit talent binnen en benutten we nieuw en bestaand talent maximaal? Dat was de centrale vraag.

De 9 deelnemers van Studio VVD werden in groepjes onderverdeeld en werden vervolgens gekoppeld aan de regionale bestuursleden Talentmanagement & Opleiding (RTO'ers). Zij boden ondersteuning bij de uitrol van de herziening die vanuit talentmanagement op hen afkomt. Er werd een start gemaakt met een 'gereedschapskist' (Talent Toolbox) waarmee de netwerken in de regio aan de slag kunnen om zelf talent te scouten en op te leiden. En daarbij ook de slag te maken niet alleen met de eerstvolgende verkiezing bezig te zijn, maar ook (strategisch) verder te kijken.

In samenwerking met het bestuurslid werden er voor de regio's doelen opgesteld. Daarbij selecteerde elk groepje - in overleg met hun RTO'er - één lokaal 'pilotnetwerk'. Een netwerk dat bereid was als test case te dienen voor de tools die ontwikkeld moesten worden.

Voor de zomer van 2018 leverden de deelnemers van deze vijfde jaargang van Studio VVD de resultaten op aan het Hoofdbestuurslid Opleiding & Talentmanagement.

HOOFDSTUK 8: TALENTMANAGEMENT

PERMANENTE SCOUTINGSCOMMISSIE EN 'KANDIDAATSTELLINGSJAAR' 2018

De VVD heeft gekozen voor een meer structurele aanpak van de selectie en begeleiding van talent voor de Eerste Kamer, Tweede Kamer en het Europees Parlement. Hiertoe is de Permanente Scoutingscommissie (PSC) in het leven geroepen. Daarnaast voert de PSC oriënterende gesprekken met talent uit de partij, om zo een bijdrage te leveren aan optimale inzet van kennis en kunde binnen de partij.

In 2018 vond het gros van de voorbereidingen plaats voor een ongekend druk verkiezingsjaar in 2019. Dit betekent dat er geschikte kandidaten gevonden moeten worden voor de Provinciale Statenverkiezingen, Waterschapsverkiezingen, Europese Parlementsverkiezingen en de Eerste Kamerverkiezingen van 2019. Al deze kandidaatstellingsprocedures zijn gestart en afgerond in 2018.

Bij de 'landelijke' verkiezingen (EP2019 & EK2019) is de PSC landelijk aan zet geweest voor wat betreft het opstellen van de kandidatenlijsten. In navolging van de assessmentdagen die zijn ingevoerd bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen, is een soortgelijke opleiding- en selectiedag voor de Eerste Kamer georganiseerd: de 'Haya Bootcamp'. Deze vond in oktober plaats. Dit diende om kandidaten kennis te laten maken met het gremium waar zij kandidaat voor waren en het was de manier om kandidaten 'aan het werk te zien'. Daarna werd toegewerkt naar advieslijsten die uiteindelijk in december zijn gepubliceerd.

De PSC was betrokken bij deze Bootcamp en kwam veelvuldig bijeen in verband met de kandidaatstellingen voor de Eerste Kamer en het Europees Parlement. De PSC sprak met tientallen kandidaten die zich hadden gemeld beide grema. Zowel talenten van binnen als buiten de politiek zijn gesproken. De PSC bestond in 2018 uit de volgende leden:

- De heer P. Luijten (voorzitter)
- Mevrouw I.R. (Ina) Adema
- De heer J.N.J. (Hans) van den Broek
- De heer T.H.J. (Tjibbe) Joustra
- De heer I.P.M. (Jacques) Kuyf
- Mevrouw A.C. (Annelies) Pleyte
- Mevrouw M.H.F. (Marianne) Schuurmans

De heer R.G.D. (Ralf) Knegtman en mevrouw K.C.J. (Karin) Straus zijn tot medio 2018 actief geweest voor de PSC. In 2019 zullen opvolgers voor beide aantreden.

Daarnaast stond de Haya, indien nodig, ook de VVD Regio's bij met raad en daad voor wat betreft kandidaatstellingsprocedures. Zo stelden we we een hand-out 'Winnende Lijst' beschikbaar voor alle kandidaatstellingscommissies met handige tips. Een ander voorbeeld is de Regio Noord-Holland waar we hielpen met het opzetten van een eigen Haya Bootcamp voor de Provinciale Staten, waarbij de top van hun kandidatenlijst door een programma werd gehaald met een debatonderdeel en crisissimulatie. Deze vond plaats op 22 september.

LIBERALE LOOPBANEN 2018

De workshop Liberale Loopbanen is een voorbeeld van een goed lopend begeleidingstraject en werd wederom georganiseerd op 8 & 9 juni 2018. Hierbij zijn 15 deelnemers begeleid in hun keuze voor het vervolg van hun politieke en/of maatschappelijke carrière.

In deze workshop werd, door middel van een intensief programma, inzicht geboden in de eigen drijfveren en ambities. Daarnaast is er dieper ingegaan op kansen en mogelijkheden. Als afsluiting werd er met de introductie van een actieplan voor de eigen politieke of bestuurlijke carrière opgesteld. Tijdens de workshop konden deelnemers tevens in een 1-op-1 gesprek met alle inleiders ambities en twijfels bespreken.

Aan deze workshop verleenden Hans van den Broek, Bruno Bruins, Frans Gosses, Mark Harbers en Marianne Schuurmans hun medewerking.

TRAINING BURGEMEESTERSPOTENTIEEL

Na eerdere succesvolle edities is besloten ook in 2018 een training voor burgemeesterspotentieel te verzorgen; een eendaagse workshop voor personen die het potentieel hebben om de stap naar het burgemeesterschap te zetten. De training stond onder leiding van personen uit de praktijk, waaronder Marianne Schuurmans (burgemeester Lingewaard), Arend van Hout (burgemeester Westervoort en voormalig Chef Kabinet CdK Gelderland) en Roald van der Linde (Tweede Kamerlid en contactpersoon burgemeesters). De training vond plaats op 5 oktober en bestond uit een compacte groep aspirant-burgemeesters.

HOOFDSTUK 9: VVD INTERNATIONAAL

VVD Internationaal heeft als voornaamste doelstelling het versterken en stabiliseren van liberale democratieën door liberale zusterpartijen en regionale netwerken te steunen rondom de Europese Unie. In het kader van deze doelstelling organiseerde VVD Internationaal in 2018 wederom verschillende binnenlandse- en buitenlandse activiteiten. Daarnaast levert VVD Internationaal een actieve bijdrage aan het wereldwijde liberale netwerk binnen de Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE) – de Europese koepelpartij van liberale partijen- en het mondiale samenwerkingsverband Liberal International (LI). Daarbuiten onderhoudt VVD Internationaal een groot netwerk als gevolg van de deelname aan het samenwerkingsprogramma Maatschappelijke Transformatie (MATRA).

Jock Geselschap was in 2018 actief als voorzitter van de Regio Internationaal en Internationaal Secretaris verantwoordelijk voor de activiteiten van VVD Internationaal.

De international officers maken zich hard om de doelstelling van VVD Internationaal te realiseren. In maart 2018 is Gijs Houben gestart als international officer. International officer Anika Snel heeft in juli 2018 afscheid genomen van VVD Internationaal. Debbie van de Wijngaard is per 1 augustus 2018 gestart als in international officer.

VVD Internationaal werd ook in 2018 bijgestaan door twee stagiairs die waar nodig ondersteuning boden. Van februari tot en met juli 2018 liep Matthijs van Meel stage bij VVD internationaal. Tom van den Oever nam het van hem over voor de periode september tot en met december 2018. Ook in 2019 zal het stagebeleid worden voortgezet.

Bovenop de internationale activiteiten heeft VVD Internationaal een faciliterende rol gespeeld bij de meningsvorming binnen de VVD op het gebied van internationale - en ontwikkelingssamenwerking.

MATRA

Sinds 1994 neemt VVD deel aan de uitvoering van het MATRA-programma van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het MATRA-programma is gericht op de uit- en opbouw van de capaciteit van zusterpartijen van Nederlandse politieke partijen in landen rondom de Europese Unie. VVD Internationaal geeft uitvoering aan het MATRA-programma door het organiseren van trainingen en het faciliteren van kennisoverdracht. Het MATRA-programma stelt de VVD in staat om samen te werken met liberale zusterpartijen. De uitvoer van het programma vindt plaats op een vraag gestuurde basis. Zusterpartijen die samen willen werken met de VVD op gebied van capaciteitsopbouw dienen zelf projectaanvragen in bij de VVD.

In 2018 was VVD Internationaal op grote schaal actief binnen het kader van het MATRA-programma in de volgende landen: Armenië, Bosnië en Herzegovina, Macedonië en Wit-Rusland.

In 2018 is de steun aan de onafhankelijke politiek-economisch denktank Minsk Mises Center in Wit-Rusland gecontinueerd. Al ruim 15 jaar werpt het Minsk Mises Center zich op als oppositioneel adviesorgaan. Voor VVD Internationaal is de samenwerking met het Minsk Mises Center een mogelijkheid om het liberalisme in Wit-Rusland positief te beïnvloeden door middel van werkgroepen, een zomerschool en verschillende podcasts.

In aanloop naar de verkiezingen van 2018 in Bosnië en Herzegovina, zijn er nieuwe mogelijkheden tot samenwerking tussen VVD Internationaal en Nasa Stranka gezocht. In 2018 zijn er twee trainingen georganiseerd. De eerste training vond plaats in augustus 2018, vlak voor de verkiezingen in Bosnië en Herzegovina. Gedurende het weekend lag de focus op een boodschap ontwikkelen tegen het populisme in Bosnië en Herzegovina, het vervaardigen van een campagne strategie en de uitvoering hiervan. Naar aanleiding van de positieve uitslag van de verkiezingen in Bosnië en Herzegovina is er een tweede training georganiseerd. Deze training vond plaats begin november met wederom de kandidaten van Nasa Stranka en de partijtop. De focus tijdens de training lag op het vertellen van het 'persoonlijke verhaal'.

De projecten kennen een groot 'olievlekeffect'. De overdracht van kennis en ervaring door VVD internationaal aan leden en vrijwilligers van zusterpartijen blijft niet beperkt tot alleen deelnemers van de training of bijeenkomst. De partner zet het leerproces binnen de eigen partij voort om zo optimaal de bijdrage van VVD internationaal in dienst te stellen van de interne capaciteitsopbouw. Daarnaast is een aantal zusterpartijen in de afgelopen jaren dermate geprofessionaliseerd dat zij nu zelf in staat zijn om zusterpartijen in de regio te trainen, met trainers en experts vanuit VVD Internationaal op de achtergrond.

Zuid-Kaukasus

VVD Internationaal is in 2018 actief geweest in Armenië. In Armenië werd in samenwerking met de PvdA en het CDA de jaarlijkse 'Leadership Academy' georganiseerd, waarin jonge leden van verschillende politieke partijen getraind worden om effectief samen te werken. De Leadership Academy was dit jaar van zeer belangrijke waarde doordat deze plaatsvond vlak na de vreedzaam verlopen Velvet Revolution. Hierdoor konden de organisatoren extra nadruk leggen op het belang van samenwerken en de voorbereidingen voor verkiezingen.

Zuidoost en Oost-Europa

In 2018 heeft VVD Internationaal de bilaterale steun aan verschillende zusterpartijen in Zuidoost- en Oost-Europa voortgezet. Met Hrvatska Narodna Stranka (HNS), Stranka modernega centra (SMC), Nowoczesna en Momentum zijn in het kader van capaciteitsopbouw verschillende projecten uitgevoerd. Ook heeft VVD Internationaal een programma voor internationale gasten georganiseerd. Deze twee Bulgaarse gasten, welke zich aldaar inzetten voor de LHBTI+-gemeenschap, waren aanwezig tijdens de Amsterdam Pride en brachten een bezoek aan verschillende Nederlandse organisaties die zich inzetten voor de acceptatie en bevordering van de LHBTI+-gemeenschap. Naast een bezoek aan de Canal Pride, is er uitvoerig gesproken met het COC, de John Blankenstein Foundation, de Workplace Pride Foundation en het VVD Thematisch Netwerk LHBT tezamen met VVD-Tweede Kamerlid Dilan Yesilgöz. Focus is de uitwisseling tussen experts van het LHBTI-netwerk binnen de VVD en LHBTI-activisten uit Bulgarije. Tijdens deze ontmoetingen stonden netwerkverbreding, het opbouwen van een professionele organisatie en lobby/advocacy centraal.

In Kroatië heeft VVD Internationaal het International Education Centre (de denktank van HNS) ondersteund bij de organisatie van het studieprogramma. In 2018 droeg het programma het volgende thema: 'Towards the next stage in professionalization of the party: "Public governance" study programme and evidence-based policy development - 3rd generation.' Over een periode van 11 maanden zijn ruim 40 lezingen en workshops georganiseerd welke toegespitst waren op de ontwikkelingen van vaardigheden van de deelnemers op het gebied van beleidsontwikkeling- en analyse. Daarnaast zijn er meerdere trainingen georganiseerd op het gebied van versterking van de partijstructuur en de scouting van toekomstig talent.

In samenwerking met de Sloveense liberalen van SMC is er zowel voor de campagnevrijwilligers als kandidaten een serie aan trainingen georganiseerd over de inzet van social media en het vertellen van een persoonlijk verhaal.

In Polen werd de samenwerking met de liberale partij Nowoczesna voortgezet. In 2016 is VVD Internationaal voor het eerst gaan samenwerken met Nowoczesna, een toen nieuwe Poolse politieke partij, die zowel in Polen als in de Oost-Europese regio een voorbeeldfunctie vervult in het beschermen van democratische waarden. VVD Internationaal ondersteunt deze positieve ontwikkeling graag door in te zetten op capaciteitsopbouw van deze partij. Dit onder andere door de organisatie van training op het gebied van canvassen, vrijwilligerscoördinatie, databescherming en mediaoptreden.

In 2018 nam Momentum deel aan de Hongaarse parlementsverkiezingen. In de voorbereiding op deze verkiezingen werden zowel het bestuur als hooggeplaatste kandidaten op lijst getraind door VVD Internationaal.

Midden Oosten en Noord-Afrika

De belangrijkste bilaterale relatie in de Arabische wereld in 2018 was opnieuw die met de Tunesische liberale partij Afek Tounes. Daarnaast zijn er dankzij regionale evenementen verbeterde bilaterale contacten gelegd met Jordaanse liberale denktank Free Thought Forum, Libanese regeringspartij Future Movement en het Marokkaanse Movement Populair.

Met name Free Thought Forum is een stabiele en betrouwbare partner geworden van VVD Internationaal. Na een fact-finding in het najaar van 2018 zijn enkele trainingen georganiseerd met het oog op liberalisme.

Regionaal droeg VVD Internationaal bij aan het professionaliseren van de Arab Liberal Federation (ALF). 2018 stond in het teken van het vergroten van het internationale netwerk van ALF. De verschillende politieke lijnen tussen ALF en de grote liberale organisaties als ALDE, African Liberal Network en LI zijn nu directer dan ooit. Daarnaast is ingezet in de verdere begripsvorming van het liberalisme. Gedurende 14 en 15 april 2018, vond de eerste van de twee jaarlijkse Algemene Vergaderingen van de Arab Liberal Federation en de Arab Youth Union for Freedom and Democracy plaats in Amman, Jordanië. Het evenement had als overkoepelende thema: 'Cooperation between MENA and Europe from Liberal Political and Economic Perspectives'. De tweede tweedaagse conferentie 'Cooperation between MENA and Europe: Education and Development' vond plaats van 22 tot en met 24 november in Tunesië. Gedurende de tweede conferentie werd een nieuw hoogtepunt van ALF gepubliceerd namelijk het ALF policy paper 'Cooperation between MENA region & Europe in education and development' geschreven door Azza Fathi Ali, Professor of Sociology at Ain Shams University en Mo'men Sayed Hanafi Research Professor, National Research Center, Cairo.

Het eerder genoemde Afek Tounes is een van de meest stabiele partners in het Midden-Oosten. Al enige jaren organiseert VVD Internationaal verschillende projecten met de politieke partij. Dit jaar was deze samenwerking voornamelijk gefocust op de aankomende parlementsverkiezingen en de structuur en achterban van de jeugdbeweging van Afek Tounes.

LIBERAL INTERNATIONAL

Binnen LI zijn liberale organisaties en politieke partijen wereldwijd verenigd. Het samenwerkingsverband werd in 1947 opgericht. LI fungeert sindsdien als forum voor het bespreken van het liberale gedachtegoed en als netwerk voor de verspreiding van de liberale beginselen en het ondersteunen van liberale partijen. Leden van LI zijn met elkaar verbonden door: respect voor mensenrechten, vrije en eerlijke verkiezingen, rechtvaardigheid, tolerantie, duurzaamheid, een vrije markt economie en vrije handel. Momenteel kent LI meer dan 100 leden. Hiervan zijn 64 politieke partijen volledige lid en genieten er 25 de 'Observer Status'. ALDE voorzitter Hans van Baalen is erevoorzitter van LI. Elke zes maanden komt LI bijeen; eens in de achttien maanden is er een congres.

Dit jaar vonden de congressen van LI plaats in Berlijn (22-24 juni) en Dakar (28-30 november). In 2018 heeft de VVD Internationaal LI ondersteund met het organiseren van congressen, het leveren van sprekers en een start gemaakt met de organisatie van de LI/VVD Internationaal Academy. Vanaf 2019 zal deze academie een jaarlijks terugkerend evenement worden waarbij politieke talenten uit de verschillende regio's getraind worden in politieke vaardigheden.

Daarnaast stonden de twee Liberal International evenementen in het teken van de van kennisuitwisseling tussen de ALF (Arab Liberal Federation) en Liberal International. Het doel van deze kennisuitwisselingen is het opzetten van debat over 'best-practises' en het uitwisselen van kennis en informatie over het onderhouden van een goed regionaal netwerk. In Berlijn vond een eerste ontmoeting plaats tussen de nieuwe voorzitter en Executive Director van ALF en de top van Liberal International en het Afrikaans Liberal Network.

LIBSEEN

Het Liberal South East European Network (LIBSEEN) is het regionale netwerk van de liberale partijen in Zuidoost-Europa. In 2018 heeft VVD Internationaal in samenwerking met HNS (Kroatië), ANO (Tsjechië) en de stichting IPPS (Tsjechië) in Praag, Tsjechië de Regional MP Training, onder de vlag van LIBSEEN georganiseerd. De training is erop gericht om de kennisdeling tussen (kandidaat) parlementsleden uit Centraal- en Oost Europa te bevorderen en zo het netwerk te versterken. Tijdens deze training was er in het bijzonder aandacht voor het vertellen van het persoonlijk verhaal.

ALDE

VVD Internationaal is ook actief binnen de Europese politieke familie ALDE, de ontmoetingsplaats voor zusterpartijen van de VVD in en om Europa. Dit platform wordt onder andere gebruikt voor capaciteitsopbouw maar bovenal op het gebied van kennisdeling. Europa staat voor een aantal grote uitdagingen. Te denken valt aan het migratievraagstuk, klimaatverandering en de strijd tegen het populisme. Deze uitdagingen kan geen enkel land alleen het hoofd bieden. Binnen het netwerk zocht VVD Internationaal dan ook actief de samenwerking op deze thema's. Tijdens de ALDE Council in Sofia in april 2018 nam VVD-Tweede Kamerlid Dilan Yesilgöz deel aan een paneldiscussie over klimaatverandering. Maar er werd in 2018 ook hard gewerkt binnen de Europese politieke familie aan het verkiezingsmanifest in aanloop naar de Europese Parlementsverkiezingen onder andere tijdens het ALDE Congres in Madrid.

EUROPEAN LIBERAL FORUM

Het European Liberal Forum (ELF) is de koepelorganisatie voor liberale Europese stichtingen. De VVD is lid sinds 2007 en heeft mede dankzij ELF ook in 2018 enkele succesvolle evenementen georganiseerd.

A Liberal Dialogue for Europe

Het doel van dit project is het faciliteren van de dialoog met kiezers door middel van open vier toegankelijke workshops over de uitdagingen waar Europa zich geconfronteerd mee ziet. Ruim 150 deelnemers uit Polen, Oekraïne, Duitsland, Slowakije, Hongarije, Tsjechië, Roemenië, Estland, Zweden en IJsland namen deel aan de vier workshops in Warschau, Ruda Slaska, Sopot en Krakau.

Tell Me Your Story

Het doel van dit project is kennisdeling en de uitwisseling van ervaringen tussen liberale partijen op het gebied van permanent contact tussen de kiezer en politieke partijen gebaseerd op de techniek 'storytelling' en emoties. Een gevestigde liberale partij, zal gekoppeld worden aan nieuwe opkomende liberale partij. Op deze wijze zullen beide partijen profiteren van de kennisuitwisseling en zo op een effectieve manier gedurende de permanente campagne communiceren met de kiezer.

Graduate Program I & II

Het Graduate Program richt zich op Europees leiderschap en de focus tijdens het programma lag dan ook op het vertellen van het persoonlijk verhaal, het voeren van een persoonlijke campagne en de omgang met traditionele media en social media.

Partnership and Ambassadors Days

In 2018 werd en marge het VVD voorjaarscongres in Leeuwarden het jaarlijks terugkerende Ambassador en Partnership Day georganiseerd. Dertig EU en NAVO ambassadeurs kwamen bijeen om te discussiëren en de banden met de VVD aan te halen. Zij wisselden van gedachten met onder andere Anne Mulder, Bente Becker, Hans van Baalen en Stef Blok over het Nederlands buitenland beleid: the priorities for the Dutch foreign policy. Tijdens de jaarlijkse Partnership Days, waarbij zusterpartijen en liberale regionale organisaties de mogelijkheid kregen om kennis- en ervaringen uit te wisselen werd stilgestaan bij elementen van talentmanagement en capacity building.

Europadag

Tijdens de Europadag van 2018 werden zowel internationale gasten, VVD-Europarlementariërs als VVD-leden uitgenodigd om samen met elkaar in debat te gaan over verschillende thema's binnen de Europese Unie. Zo waren onder andere machtspolitiek binnen de Europese Unie, conditionaliteit van EU-landbouwsubsidies en economie en innovatie thema's van debat. Voorafgaand aan het de verschillende panelsessies vond een ontmoeting plaats tussen Mark Rutte en de internationale gasten waarbij gesproken werd over het belang van regionale samenwerking tussen de liberale politieke partijen in Europa.

HOOFDSTUK 10: ARCHIEF

VVD 70 JAAR

Op 24 januari 2018 heeft de VVD haar 70e verjaardag gevierd met de lancering van de geschiedeniswebsite www.vvd-digitaal.dnpp.nl in de Rooksalon aan het Binnenhof.

Deze website is ontwikkeld door het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) van de Rijksuniversiteit Groningen in samenwerking met de VVD. De inhoudelijke verantwoordelijkheid ligt geheel bij het DNPP. De bijdrage van de VVD was faciliterend; de partij nam een deel van de kosten voor haar rekening en leverde vrijwel alle foto's aan voor de beeldbank. De meeste andere illustraties (affiches, promotiemateriaal en dergelijke) maken deel uit van de collecties van het DNPP, maar zijn oorspronkelijk afkomstig van de VVD. De lancering van de website openbaart het archief van de VVD voor een grote publiek.

Het aantal gebruikers over 2018 is 1677, verdeeld over 2412 sessies en 8548 pageviews met een gemiddelde duur van bijna 3 minuten. 89,09 % van de bezoekers was Nederlands, 2,50 % van de bezoekers VS, 1,79 % bezoekers België en 1,13 % bezoekers Zuid Afrika.

De website is in januari 2019 genomineerd voor de geschiedenisonline prijs, dé prijs voor de meest vernieuwende, verrassende of mooiste online presentatie over geschiedenis van het afgelopen jaar. Het DNPP heeft met de website plaats 11 behaald. Er hebben 96 websites meegedaan.

De VVD spreekt een enorme dank uit aan het gehele team die het project "70 jaar VVD digitaal" heeft gerealiseerd. Mark Rutte heeft zijn waardering op 24 januari uitgesproken middels een videoboodschap.

IN MEMORIAM LUCAS OSTERHOLT EN DANKWOORD

Een bijzonder dankwoord gaat uit naar de waardevolle inspanningen van Lucas H.M. Osterholt, honorair archivaris bij de VVD, die tot ons grote verdriet op 20 januari 2019 onverwachts is overleden.

Door zijn energieke en toegewijde karakter heeft Lucas het team veel steun geboden en was hij de stimulerende factor in het project. Ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan in 2008 maakte Lucas met Gerrit Voerman o.a. het boek *De VVD Visueel, liberale affiches in de twintigste eeuw*.

De VVD condoleert alle naasten van Lucas Osterholt en wenst hen bijzonder veel sterkte met dit enorme verlies. Lucas was een overtuigd pleitbezorger van de betekenis van geschiedenis voor mens en maatschappij en daarmee het toegankelijk maken van geschiedenis, en had een warm hart voor de archiefbranche. Zijn grote kennis van de geschiedenis van de VVD en zijn talent om mensen bijeen te brengen zal zeer gemist worden.

De VVD spreekt eveneens haar hartelijke dank uit voor geleverde bijdragen van: Yvonne de Geus, Evelien van Ingen, Ulco Kooystra, Wieger Krämer, Wim Orsel, Gerrit Voerman en Tim Welleweerd (allen DNPP); Mischa van Delden, Johannes Nicolai, Margreet Nieborg en Willem Struiksma (RUG Universiteitsbibliotheek); Robert van As, Sylvia Bakker-Kempen en Lucas Osterholt (VVD); en Eric Imthorn (Schitterend Media), Frank van der Veen (Composita) en Dirk Fennema (zelfstandig fotograaf).

HOOFDSTUK 11: POLITIEK

EERSTE KAMERFRACTIE

De Eerste Kamer is een politiek orgaan dat wetsvoorstellen van de regering en initiatiefwetten vanuit de Tweede Kamer beoordeelt op met name kwaliteit, samenhang met de overige wetgeving en rechtsstatelijkheid (wetten moeten passen binnen het kader van de internationale regelgeving zoals verdragen en de Grondwet).

Ook in 2018 vond een wijziging plaats in de samenstelling van de Eerste Kamerfractie. Per 3 september heeft Frank de Grave het lidmaatschap van de Eerste Kamer neergelegd in verband met zijn benoeming tot lid van de Raad van State. Als opvolger op de Kieslijst kwam Roel Wever per 11 september in de Eerste Kamer.

Per 31 december 2018 bestond de VVD Eerste Kamerfractie uit de volgende 13 leden:

Ankie Broekers-Knol, voorzitter van de Eerste Kamer;

Reina de Bruijn-Wezeman;

Jan Anthonie Bruijn;

Anne-Wil Duthler;

Helmi Huijbregts-Schiedon;

Annemarie Jorritsma-Lebbink;

Frank van Kappen;

Tanja Klip-Martin;

Menno Knip;

Sybe Schaap;

Koos Schouwenaar;

Mart van de Ven

Roel Wever.

Het fractiebestuur bestond gedurende het gehele jaar uit Annemarie Jorritsma, voorzitter, Helmi Huijbregts, vice-voorzitter/penningmeester en Mart van de Ven, secretaris.

De VVD Eerste Kamerfractie vergadert tijdens de vergaderperiode elke dinsdagochtend. Op die dag vinden ook de plenaire vergaderingen en stemmingen over de wetsvoorstellen plaats, evenals de vergaderingen van de verschillende Commissies van de Eerste Kamer.

Het fractiebestuur nodigt regelmatig gasten uit vanuit de VVD partijorganisatie om, volgens een tevoren opgesteld schema, een vergadering van de fractie bij te wonen.

In het verslagjaar waren dat op de eerste plaats leden die op een opvolgingsplek op de EK-kandidatenlijst staan. Daarnaast kwamen de partijvoorzitter, leden van het hoofdbestuur en de voorzitters van de verschillende VVD-regio's op bezoek.

De campagneleider van de in 2019 te houden verkiezingen voor Provinciale Staten was te gast, en ook de voorzitter van de VVD Tweede Kamerfractie, voorzitters van de fracties in de Provinciale Staten, en de minister-president woonden de vergaderingen bij.

Vanuit de maatschappelijke verantwoordelijkheid hecht de fractie eraan om jonge mensen in de gelegenheid te stellen kennis te maken met het parlementaire werk in de Eerste Kamer en met het liberalisme als gedachtegoed van waaruit de VVD-fractie opereert. In het verslagjaar hebben drie stagiaires met veel enthousiasme en tot wederzijdse tevredenheid stagewerkzaamheden voor de fractie kunnen verrichten.

In de verschillende Commissies van de Eerste Kamer hebben de volgende VVD leden zitting. In enkele gevallen wordt ook het voorzitterschap van de Kamercommissie bekleed. Als gevolg van het vertrek van Frank de Grave en de benoeming van Roel Wever kwam er een wijziging in de samenstelling van de Kamercommissies.

- Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis van de Koning (BiZa/AZ):
Koos Schouwenaar (fractievoordinator), Anne-Wil Duthler, Helmi Huijbregts-Schiedon, Frank van Kappen, Tanja Klip-Martin.
- Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO): Frank van Kappen (fractievoordinator), Menno Knip, Sybe Schaap, Roel Wever.
- Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (EZK/LNV):
Helmi Huijbregts-Schiedon (fractievoordinator), Reina de Bruijn-Wezeman, Tanja Klip-Martin, Sybe Schaap.
- Europese Zaken (EUZA):
Sybe Schaap (fractievoordinator), Reina de Bruijn-Wezeman, Frank van Kappen, Mart van de Ven.

- Financiën (FIN):
Menno Knip (fractievoordinator en voorzitter Kamercommissie), Jan Anthonie Bruijn, Mart van de Ven, Roel Wever.
- Immigratie & Asiel / JBZ-raad (I&A/JBZ):
Menno Knip (fractievoordinator), Anne-Wil Duthler, Sybe Schaap, Koos Schouwenaar.
- Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving (IWO):
Tanja Klip-Martin (fractievoordinator), Helmi Huijbregts-Schiedon, Annemarie Jorritsma-Lebbink, Sybe Schaap.
- Justitie en Veiligheid (J&V):
Anne-Wil Duthler (fractievoordinator en voorzitter Kamercommissie), Menno Knip, Koos Schouwenaar, Mart van de Ven.
- Koninkrijksrelaties (KOREL):
Frank van Kappen (fractievoordinator), Helmi Huijbregts-Schiedon, Annemarie Jorritsma-Lebbink, Koos Schouwenaar.
- Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW):
Jan Anthonie Bruijn (fractievoordinator), Reina de Bruijn-Wezeman, Annemarie Jorritsma-Lebbink, Tanja Klip-Martin.
- Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW):
Mart van de Ven (fractievoordinator), Jan Anthonie Bruijn, Reina de Bruijn-Wezeman, Roel Wever.
- Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS):
Reina de Bruijn-Wezeman (fractievoordinator), Jan Anthonie Bruijn, Tanja Klip-Martin, Roel Wevers.
- Verzoekschriften: Koos Schouwenaar.

Vanuit de Eerste Kamerfractie participeren de volgende senatoren in internationale organisaties:

- de Raad van Europa: Mart van de Ven (lid), Reina de Bruijn (plv.lid);
- Parlementaire Assemblee van de NATO: Frank van Kappen (lid) en Menno Knip (plv. lid);
- OVSE: Frank van Kappen (lid);
- Taalunie: Helmi Huijbregts-Schiedon (lid);
- Beneluxparlement: Mart van de Ven, Annemarie Jorritsma-Lebbink, Reina de Bruijn-Wezeman.

VVD-TWEEDE KAMERFRACTIE

Samenstelling 20e fractie bij begin verslagjaar: 40 leden

M. Azmani, B. Becker, A. van den Bosch, A. Bosman, J.H. ten Broeke, R.J. Dijkstra, Z. El Yassini, ir. W.R. van Haga, R.J. Heerema, J.A. Hennis - Plasschaert, S.T.M. Hermans, D.A.N. Koerhuis, S.M.G. Koopmans, A.J.M. Laan-Geselschap, L.A. de Lange, R.E. van der Linde, W.J.H. Lodders, J. Middendorp, A. Mulder, C.N.A. Nijkerken - de Haan, F. van Oosten, A.C.L. Rutte, O.C. Tellegen, J.Z.C.M. Tielen, H.S. Veldman, A. de Vries, A. Weverling, D. Wiersma, M. Wörsdörfer, B. van 't Wout, D. Yesilgöz - Zegerius, E. Ziengs.

Samenstelling 21e fractie bij einde verslagjaar: 33 leden

A.A. Aartsen, M. Azmani, B. Becker, A. van den Bosch, A. Bosman, K.H.D.M. Dijkhoff, R.J. Dijkstra, Z. El Yassini, T. van Gent, ir. W.R. van Haga, R.J. Heerema, S.T.M. Hermans, D.A.N. Koerhuis, S.M.G. Koopmans, A.J.M. Laan-Geselschap, L.A. de Lange, R.E. van der Linde, W.J.H. Lodders, J. Middendorp, A. Mulder, C.N.A. Nijkerken - de Haan, F. van Oosten, A.C.L. Rutte, O.C. Tellegen, J.Z.C.M. Tielen, H.S. Veldman, A. de Vries, A. Weverling, D. Wiersma, M. Wörsdörfer, B. van 't Wout, D. Yesilgöz - Zegerius, E. Ziengs.

Samenstelling van het fractiebestuur van de 21e VVD Tweede Kamerfractie:

K.H.D.M. Dijkhoff, voorzitter
B. van 't Wout, vicevoorzitter
O.C. Tellegen, secretaris en lid Presidium
H. Lodders, penningmeester
R.E. van der Linde, secretaris personeel & pm-coördinaat
B. Becker, secretaris externe contacten

Bijzondere fractiebijeenkomsten in het verslagjaar

- Op 15 januari kwam de fractie in Delft bijeen voor de bespreking van het komende jaar;
- Op 31 augustus en 1 september vond het jaarlijkse fractieweekend plaats in Dalfts.

Vergaderingen binnen de fractie

De fractie vergadert iedere dinsdagochtend, ter voorbereiding op de Kamerweek. Op de dinsdagmiddagen komt de fractie bijeen ter bespreking van een lange termijn thema en in het najaar ter bespreking van de deelbegrotingen. Het fractiebestuur vergadert in beginsel één keer per week. De fractiecommissies bepalen zelf de vergaderfrequentie.

Overige

- Zowel fractie als fractieleden ontvangen enorme aantallen e-mails; de aantallen worden niet bijgehouden;
- De vergaderingen van de (thema)netwerken en congressen van de partij werden door fractieleden bijgewoond.
- HB-leden en Regio-voorzitters woonden roulerend de reguliere fractievergadering op dinsdagochtend bij.

EUROPEES PARLEMENT

Hans van Baalen

Delegatieleider van de VVD in het Europees Parlement

Voorzitter ALDE-Partij

- Lid van het bestuur van de ALDE-fractie
- Lid van de Commissie Buitenlandse Zaken (AFET), ALDE-coördinator Buitenlandse Zaken
- Lid van de Subcommissie Veiligheid en Defensie (SEDE), ALDE-coördinator Veiligheids- en Defensiebeleid
- Plv. lid van de Commissie Internationale Handel (INTA)
- Voorzitter van de EP-delegatie voor de betrekkingen met Zuid-Afrika (D-ZA)
- Plv. lid van de Commissie Terrorisme (TERR)

Hans van Baalen richt zich in het Europees Parlement op Buitenlandse Zaken, Veiligheids- en Defensiebeleid en Internationale Handel. Namens de ALDE-fractie is hij eerste woordvoerder Rusland, Oekraïne en Wit-Rusland. In het afgelopen jaar heeft hij zich gericht op de bestrijding van illegale migratie en mensensmokkelaars, het versterken van de Europese buitengrenzen en het verbeteren van de betrekkingen tussen Europa en de Verenigde Staten in het Trump-tijdperk, in het bijzonder de samenwerking tussen het Europees Parlement en het Amerikaans Congres.

Daarnaast heeft hij zich sterk gemaakt voor sluiten van handelsverdragen met derde-landen, waaronder Canada, Japan en Zuid-Afrika. Als voorzitter van de ALDE-Partij zet hij zich in voor de groei van liberale partijen in Europa en is nauw betrokken bij de ALDE campagne voor de EP verkiezingen in 2019, waar de Europese liberalen streven naar minimaal 100 zetels (momenteel heeft de ALDE-fractie 68 zetels in het EP). Hans onderhandelt namens de Europese liberalen met de beweging En Marche van de Franse president Emmanuel Macron.

Hans van Baalen heeft medio 2018 besloten zich niet voor een derde termijn in het EP te kandideren omdat hij de weg vrij wil maken voor een nieuwe generatie. Hij heeft twee termijnen - in totaal tien jaar - de belangen van Nederland en de VVD in het Europees Parlement behartigd. Wel zal hij aanblijven als ALDE-partijvoorzitter omdat deze functie niet gekoppeld is aan het lidmaatschap van het Europees Parlement.

JAN HUITEMA

- Lid van de Commissie landbouw en plattelandsontwikkeling
- Plaatsvervangend lid Commissie milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid
- Lid van de delegatie voor de betrekkingen met Canada
- Vice-coördinator Commissie landbouw en plattelandsontwikkeling voor de ALDE groep
- Woordvoerder VVD in het Europees Parlement voor het Europees budget

Jan Huitema houdt zich binnen de Commissie landbouw en plattelandsontwikkeling bezig met het Europees landbouwbeleid. Hij zet zich in voor een innovatieve, competitieve en duurzame Europese landbouwsector. Zijn focus ligt vooral op de hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), waarbij hij zich dit jaar met succes hard heeft gemaakt voor een landbouwbeleid waarin ondernemerschap, innovatie en toegevoegde waarde wordt aangemoedigd en stilstand niet wordt beloofd.

Binnen de Commissie milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid houdt Jan zich onder andere bezig met onderwerpen zoals antibioticaresistentie (AMR). Omdat dit een grensoverschrijdend probleem is, streeft Jan in het Europees Parlement voor een Europese aanpak gericht op onderzoek en bewustwording. Daarnaast werkt hij mee aan Europees beleid dat zich erop richt de klimaatdoelstellingen die in Parijs zijn gesteld te behalen, onder andere door beleid op het gebied van CO₂-emissies.

Jan is VVD-woordvoerder in het Europees Parlement voor het Europees budget. Hij streeft naar hervormingen binnen het Meerjarig Financieel Kader (MFK), gericht op het verbeteren van betere besteding van Europese gelden. Door meer aandacht te geven aan hoe Europese fondsen worden besteed en te controleren of de gewenste resultaten worden behaald, kan efficiënter worden omgegaan met het budget en komt er geld vrij voor nieuwe prioriteiten.

Caroline Nagtegaal

Dit jaar:

- Lid commissie ECON (Economische & Monetaire Zaken)
- Plv. Lid commissie ITRE (Industrie, Onderzoek, Energie)
- Plv. Lid commissie TAXE (Financiële misdrijven, belastingontduiking en belastingontwijking)
- Vice-voorzitter Delegatie voor betrekkingen met India

In ECON focust Caroline zich op het herstel van vertrouwen in de Europese financiële sector. Dit zijn dossiers rondom de Euro, het Stabieliets- en Groeipact, banken, verzekeraars, pensioenfondsen, accountancy en nieuwe financiële technologie. Daarnaast is ze lid van de TAXE-commissie, waar ze werkt aan de bestrijding van belastingontduiking en het tegengaan van het witwassen van geld. In ITRE richt Caroline zich op dossiers als cybersecurity, quantumtechnologie, robotisering, ruimtevaart, onderzoek, innovatie, Europees Defensie fonds en MKB. Als vice-voorzitter van de Europese delegatie met relaties tot india onderneemt Caroline hierbij veel activiteiten om de contacten tussen Europa en India te bevorderen. Daarnaast is Caroline actief binnen verschillende dossiers die behandeld worden door de TRAN commissie, met als doel de transport binnen de Europese Unie te vergemakkelijken en de infrastructuur te verbeteren. Andere politieke relevante dossiers van het afgelopen jaar waren de online auteursrechten en sociale zekerheid. Ook zit Caroline in het bestuur van Knowledge4Innovation

Vv
D